מסורת השס

להכנסת כלה · לעוותה מבית לביה לבית חופתה : פגון דמיילי נפלי מלבונה לפיכרא · מחילת אנשים משער העיר עד בית הקברות מקום שסופדין לתוכו שם : פגתיגתה · של תורה : דשף ויתיב · ובגלה יכניה וסיעתו מלכים ועפר שהביאו עמהן בגלותן לקיים מה שנאמר כי רלו עבדיך את אבניה ואת עפרה יחונגו (תהלים קב) : דבי מרחקנא פרפה · (ד) אני נכנס להתפלל בתוכו : רב ששת · סגי נהור הוה : בית רבינו · רב : ופכרמל בים יבא · למדנו שעבר כרמל את הים ואימתי היה בשעת מתן תורה : בשמה · כמשמעה : אדמקיפנא אדרי איעול בהא · כעוד שאקיף שורות של בתים הללו אכנס דרך הבית הזה ואקלר את הדרך ממכוי למכוי ובית הכנסת בין שניהן : מעיקרא · קודם שנבנה בית הכנסת שם : אריש · משום כבודן של מתים אלין נוהגין בהן קלות ראש :

מתני' קורין בפרשת שקלים · לחודש שניהו שקליהן בחדר כדי שיקריבו בתחד כיסן מתרומה חדשה כדתמרינן בגמרא : ובפסיקין לשבת שבשה · מלומר פרשה שנייה כדי שתקרא פרשת זכור בשבת הסמוכה לפורים לסמוך מחיית עמלק למחיית הגמ : בדש אדומה · להזהיר את ישראל לטהר שיעשו פסחיהן במהרה : בדגיגים המודש הוא לבא · ששם פרשת הפסח ובש"ס ירושלמי גרסינן אמר ר' חמא בדין הוא שיקדום החודש לפרשת פרה שהרי בתחד כיסן הוקש המשכן ושני לו נשרפה הפרה ומפני מה הקדימוה שהיא טהרתן של ישראל : לפל מפסיקין · מלקרות בעניין היום וקורין בענין מועד מעין המאורע : למעמדות · וקורין במעשה בראשית כדקתני לקמן במתני' : גמ' משמיטין על פשקלים · בהכרזת בית דין :

ועל

[תענית מז:]

מבטלין תלמוד תורה להוצאת המת · ולא קשיא מהיכא דמסי דרך לארן (זוטא פ"ח) דאמרי' מעשה ברבי עקיבא שמלא מת מלוה בדרך ונשאו לארבעה מילין עד שהביאו לבית הקברות וכשבא אצל ר' יהושע ור' אליעזר וספר להם אמרו לו על כל פסיעה ופסיעה שפסעת כאילו שפכת דם נקי לא היה מפני שבטל למודו אלא משום שהזיז ממקומו ומת מטה קונה מקומו* :

דתני' מילי למאן דקרי ותני אבל למאן דמתני לית ליה שיעורא · ממילא שמשינן דלמאן דלא קרי ותני לית ליה שיעורא ולאין מבטלין תלמוד תורה בשבילו אלא כדי טרוכו להתעסק בו ודוקא לענין ביעול תורה אבל לענין ביעול מלאכה אסור לכל בני העיר שהרי בפרק אלו מגלחין (מו"ק דף כז: ושם) לא מחלק בענין איסור מלאכה בין מאן דקרי ותני למאן דלא קרי ותני* :

אין מרעין בהן בהמות · משום כבודן של מתים אבל אחילות שנוטעין בהן מותרין ואין בהם משום כבודן של מתים אחרי שאינן על הקברים עצמן :

לבל מפסיקין וכו' ולוים הכפורים · לריך לומר דמיירי במנחת יום הכפורים שחל להיות בשבת ולהא קאמר שמפסיקין מן הסדר שחל בתוכו שבת וקורין בפרשת עריות וכן בכל הני שאין קורין אלא ג' כגון תענית ומעמדות ומנוכה ופורים לריכא למימר דמיירי ביום הכפורים שהרית שקורין בפרשת אחרי מות בתול ששה ובשבת שבעה דא"כ אמאי נקט יום הכפורים אפילו שאר מועדות נמי :

ועל

*מבטלין ת"ת להוצאת המת ולהכנסת הכלה *אמרו עליו על ר' יהודה בר' אילעאי שהיה מבטל ת"ת להוצאת המת ולהכנסת הכלה בר"א בשאין שם כל צורכו אבל יש שם כל צורכו אין מבטלין וכמה כל צורכו אמר רב שמואל בר איניא משמיה דרב תריסר אלפי גברי ושיתא אלפי שיפורי ואמרי לה תריסר אלפי גברי ומנייהו שיתא אלפי שיפורי עולא אמר כגון דחייצי גברי מאבולא עד סיכרא רב ששת אמר כגתינתה כך נטילתה מה נתינתה בששים ריבוא אף נטילתה בס' ריבוא ה"מ למאן דקרי ותני אבל למאן דמתני לית ליה שיעורא תניא ר"ש בן יוחי אומר בוא וראה כמה חביבין ישראל לפני הקב"ה שבכל מקום שגלו שכינה עמהן גלו למצרים שכינה עמהן שנאמר °הנגלה נגליתי לבית אביך בהיותם במצרים וגו' °ולמענכם שלחתי בבלה ואף כשהן עתידין ליגאל שכינה עמהן שנאמר °ושב ה' אלהיך את שבותך והשיב לא נאמר אלא ושב מלמד שהקב"ה שב עמהן מבין הגליות (ח) בבבל היכא אמר אביי בבי כנישתא דהוצל °ובבי כנישתא דשף ויתיב בנהרדעא ולא תימא הכא והכא אלא זמנין הכא וזמנין הכא אמר אביי תיתי לי דכי מרחיקנא פרסה עיילנא ומצלינא התם אבוה דשמואל [ולוי] הוו יתבי בכנישתא דשף ויתיב בנהרדעא אתיא שכינה שמעו קול ריגשא [קמו ונפקו רב ששת הוה יתיב °בבי כנישתא דשף ויתיב בנהרדעא אתיא שכינה] ולא נפק אתו מלאכי השרת וקא מבעתו ליה אמר לפניו *רבש"ע עלוב ושאינו עלוב (ג)מי נדחה מפני מי אמר להו שבקוהו שבבבל ור"א אמר זה בית רבינו שבבבל דרש רבא מאי דכתיב °ה' מעון °ואתי להם למקדש מעט אמר רבי יצחק אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות

ועל

מסורת הגהות הב"ח

(ח) גמ' מכין כגליות שכינה בכבל כיכא אמר אביי : (ג) שם ובשאינו עלוב יכול מי נדחה. (ו) שם משון דיקר לא הוליו גרוסא אלא בבי כנישתא כיכא דמגלינא כגיגא :(ד)רש"י ד"ה דכי מרחקנא פרסה (אני וכו' בתוכו) תל"מ וצ"ע ס"ל כשאני מסלך בדרך כפיוהו מקום אפילו לני מרכה עלי את הדרך אני נכנס שם ומתפלל בתוכו:

[כרכי' ה:ע"ס]

אתה היית לנו אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות *אמר *אביי °מריש הואי גרסינא בביתא ומצלינא בבי כנשתא כיון דשמעית להא דקאמר דוד °ה' אהבתי מעון ביתך (ג) הואי גרסינא בבי כנישתא תניא ר"א הקפר אומר עתידין בתי כנסיות ובתי מדרשות שבבבל שיקבעו בא"י שנאמר °כי כתבור בהרים ובכרמל בים יבא והלא דברים ק"ו ומה תבור וכרמל שלא באו אלא לפי שעה ללמוד תורה נקבעים בארץ ישראל בתי כנסיות ובתי מדרשות שקורין ומרביצין בהן תורה עאכ"ו דרש בר קפרא מאי דכתיב °למה תרצדון הרים גבנונים יצתה בת קול ואמרה להם למה תרצו דין עם סיני כולכם בעלי מומים אתם אצל סיני כתיב הבא גבנונים וכתיב התם °או גבן או דק אמר רב אשי ש"מ האי מאן דיהיר בעל מום הוא : 'אין עושין אותו קפנדריא : מאי *קפנדריא אמר רבא קפנדריא כשמה מאי כשמה כמאן דאמר אדמקיפנא אדרי איעול בהא א"ר אבהו °אם היה שביל מעיקרא מותר ארנ"נ בר יצחק °הנכנס ע"מ שלא לעשות קפנדריא מותר לעשותו קפנדריא וא"ר חלבו אמר ר"ח °הנכנס לבהכ"נ להתפלל [א] מותר לעשותו קפנדריא שנא' °ובבא עם הארץ לפני ה' במועדים הבא דרך שער צפון להשתחות יצא דרך שער נגב : 'עלו בו עשבים לא יתלוש מפני עגמת נפש : והתניא אינו תולש ומאכיל אבל תולש ומניח כי תנן נמי מתני' תולש ומאכיל תנן ת"ר *בית הקברות אין נוהגין בהן קלות ראש אין מרעין בהן בהמה ואין מוליכין בהן אמת המים ואין מלקטין בהן עשבים ואם ליקט שורפן במקומן מפני כבוד מתים אהייא אילימא אסיפא כיון ששורפן במקומן מאי כבוד מתים אינא אלא ארישא : מתני' ר"ח אדר שחל להיות בשבת קורין בפרשת שקלים 'חל להיות בתוך השבת מקדימין לשעבר ומפסיקין לשבת אחרת °בשניה זכור °בשלישית פרה ארומה °ברביעית החודש הזה לכם בחמישית חוזרין לכסדרן לכל מפסיקין בראשי חדשים בחנוכה ובפורים בתעניות ובמעמדות וביום"כ : גמ' תנן התם* °באחד באדר משמיעין על השקלים

ועל

[שמחות פי"ד ה"ס]

[ועיל דף יז: מו"ק דף ו: שקלים דף ב:

חביבין ישראל שבכ"מ שגלו נלה שכינה עמהם כו' ומשוטה היא . עד דרש רבא ה' משון אתה היית לנו אלו בתי כנסיות ומדרשות · אמר רבא כיון דשמעית להא לא יתיבנא וגרסינא אלא בבי כנישתא שנאמר ה' אהבתי מעון ביתך וגו' · אין עושין בית הכנסת קפנדריא ואם היה שביל מעיקרא מותר · פירוש קפנדריא לשון יון כשתהיה חצר ש"ש לה ב' פתחים אחד במזרח ואחד בסערב הנכנס בזה ויצא בנגדו מפסיק החצר נקרא קפנדריא · אמר רב נחמן הנכנס בבית הכנסת על מנת כו' · אמר רב הונא הנכנס לבית הכנסת להתפלל מותר לעשותו קפנדריא שנאמר ובבא עם הארץ לפני ה' במועדים וגו' אוקימנא לתנאין נמי הכי · עלו בו עשבים לא יתלוש להאכיל אבל תולש ומניח מפני עגמת נפש : ת"ר בית הקברות אין נוהגין בהן קלות ראש וגו' עד אם ליקט שורפן במקומן : מתני' ר"ח שחל להיות בשבת קורין בפרשת שקלים

הגהות הגר"א

[א] גמ' מותר · נ"ב מלוה כן גירסת הרא"ש (כתן אבל בהא"ש דבהכנסה אינה מותר) · והרי"ף בהכרטה : גמ' בבי כנישתא דשף · עיין כרמב"ן במלחמות פס"ד דמגילה : שם מנים טולי גרינני· עיין ברכות ד' ה צ"ל:

עין משפט נר מצוה

לז א ב מיי' פי"ד מהל' אבל הל' ט סמג עשין ג טושיע י"ד סימן שמ סעיף ה :

לח ג ד ה ו מיי' פי"ד מהל' אבל הל' ט סמג עשין ג טושיע יו"ד סימן שמ סעיף ה :

[עי' תוס' בשבת יד: ד"ה מבטלין]

לט ז מיי' שם מהל' יא מהל' דעות שם סעיף י :

מ ח מיי' פי"ד מהל' אבל הל' ט סמג עשין מד"ס ג טושיע יו"ד סימן שמ סעיף ה :

מא ט מיי' פי"ב מהל' תפלה הלכה ט סמג עשין יט עוש"ע א"ח סימן הרפה סעיף ה :

[וע"ע תוס' בתובות יז: ד"ה אבל]

מב י מיי' שם טושיע שם סעיף ח :

מג כ מיי' שם טושיע שם סעיף ב :

מד ל מיי' שם טושיע שם ס"ג :

מה מ מיי' שם טושיע שם סעיף ד :

מו נ מיי' פי"ה מהל' שקלים הלכה ט סמג עשין מח :

תהלים ל

[גי' טילקוט נתהלים רמז תש"ד דבא וכן נכתב עין יעקב]

רבינו חננאל

למיעל בי כנישתא אי צורבא מרבנן הוא ליטא שמעתא . אי תנא הוא ליטא הלכתא · אי קרא הוא ליטא פסוקא · ואי לא ליטא ליה ליטקא מאי פסוקך.ושמתמש כתנא חלף · פירוש המשתמש במאן דמתני שבעתא ראני להדינה · כל השינה הלכות מבטח לו שהוא בן עזה"ב שנאמר הלכות עולם לו: ת"ר מבטלין תלמוד תורה להוצאת המת ולהכנסת כלה · בד"א בשאין שם כל צרכו · וכמה כל צרכו ר"ב אלפי גברי ושיתא אלפי שיפורי כו' · והני מילי למאן דתני וקרי פירוש קרא או תנא אבל דמתני שמעתא לית ליה שיעורא · תניא רשבי"א

על הכלאים חמן זריעה היא · לאו דוקא זמן זריעה שהרי לא הוי הזמן שמפרש בהמקבל(ב"מ דף קו:)אלא רולה לומר סוף זריעה וכבר גדלו התבואות והזרעים ואז הכלאים ניכרין אבל קודם לכן אינן ניכרין : **הדא** מכלל חבירתה איתמר . וא"ת ומאן דאמר מכללא אמאי אמרה והא כיון דידעינן אידך כל שכן הא ויש לומר דמאן דאמרה באתריה דרב הוה דסבר דרשם חודש אחר שאל להיות בשבת שאין מוליאין כי אם שתי תורות ולא הוו ידעי כלל אידך דרבי ילחק ומזה הטעם איצטריך לאשמועינן ההיא דרשם חודש טבת שאל להיות בשבת דמוליאין שלשה ספרי תורה : **והלכתא** אין משגיחין בחנוכה. פירוש לעשותו עיקר ואע"ג דהלכתא כרבה לגבי רב יוסף* מ"מ הולרך לפסוק הלכה כוותיה משום דפליגי עליה שאר לאמוראי* : עדיין

*) [דומה לזה כתבו תוס' יומא לג: ד"ה ועל הכלאים ותוס' ב"ק לא: ד"ה וכו']

ועל הכלאים. לעקור כלאי הזרעים הניכרין בין התבואה : (ג) **חודש בחדשו לחדשי השנה.** כל הני חדשים למה לי : **אלא למדש חורה.** יש לך חודש שאתה לריך לחדשו בהבאת עולות תמידין ומוספין מתרומה חדשה וזהו ניסן כדאמרינן בראש השנה דגמרינן שנה שנה מניסן דכתיב לראשון הוא לבכם לחדשי השנה (שמות יב) : **כמאן.** מקדמינן כולי האי דלא כרבן שמעון בן גמליאל: **בע"ז בחדר שולחנות.** בעלי מלבעות המתלפין שקלי כסף בפרוטות : **יושבין במקדש.** הוא סימן שבבר קרב זמן לתרוס את הלשכה בשלש קופות וימהרו ויביאו דמאותו היום מתחילין למשכן את המעבבים : **משום שולחנות קדמינן.** לאחד בחדר דהייגו שתי שבתות ולטעמא דרבן שמעון בן גמליאל ורבנן בפ"ק דפסחים (דף ו.) : **טעמא כדרבי עקי.** טעמא מאי מייתינן שקלים בחדר כדרבי עקי שיקריבו קרבנות בתחד בניסן מתרומה חדשה והך מצוה התם כתיבא : **שקלים נחדרים כתיבי.** התם כדכתיב ולקחת את כסף הכפורים ונתת אותו על עבודת אהל מועד והן השקלים שנעשו מהן לחדני המשכן כדכתיב וכסף פקודי העדה וגו' ויהי מאת ככר הכסף לצקת את חדני הקודש וגו' : **שנש פרוטות.** נאמרו שם מחלית השקל תרומה לה' יתן תרומת ה' לתת את תרומת ה' תרומת לדנים היתה לאדנים ותרומת מזבח למזבח לקנות מהן קרבנות לבור לכל השנה דכתיב בה לכפר על נפשותיכם: **לבדק הבית.** היא לא היתה שוה בכולן אלא אים כפי נדבתו שנאמר ויבאו האנשים על הנשים כל נדיב לב וגו' (שמות לה) : **הגיחא למאן דאמר.** בפרקין האי דקתני מתני' בחמישית חוזרין לכסדרן : **לסדר פרשיות הוא חוזר.** שקרלו את אלו והפסיקו מלקרות את פרשת השבת איכא למימר כדאמר האידנא קרו כולהו בדרשם חודש אלא למאן דאמר כו' דמפרש חוזרין לכסדרן לסדר הפטרות אלמא הפטרות הוא פסקו עד הגה אבל לא הפרשיות דעד השתא הוו קרו נמי מעניינא דיומא מאי שני : **כדרבי עקי.** זאת עולת חודש בשקלים אמר : **חל להיות.** ר"ח אדר בפרשה הסמוכה לפרשת שקלים : **וכופלין אותה.** בשבת שניה אע"פ שקרלוה בראשונה: **בחדש זימנא.** בלותו פרק של אדר : **מי מתרמי.** והאלא בפרשת פינחס היא שהיא סמוכה לחודש אב : **דמפקי אורייתא.** מסיימין חמשה חומשין פעם אחת לשלש שנים ולא בכל שנה כמו שאנו עושין: **אין משגיחין.** (ד) לעשות עיקר : אמרי

*) [נ"ל ר' יצחק נפחא]

אמר רבי יצחק נפחא קרו שיתא מואתה תצוה עד כי תשא וחד מבי תשא עד ועשית אמר אביי אמרי

*) [נ"ל ר' יצחק נפחא]

*) [ע' תוספ' בכורות נז: ד"ה כפרום]

[לקמן נ:]

[תוספ' פ"ע]

[נ"ל כסף שבר איש כפר כו' וכן איתא בכרלא"ם]

[עיין כו' יומא פח: לו' מגמרא מלא בכורות לו' נדה יא:]

יומא ד' ע' [סוטה מא:]

ר"ה דף ז' יומא דף סה:

פסחים ד' ו' סנהדרין יב: ע"ז ד' ה: [תוספתא פ"ג ר"ה ז' בכורות נח:]

שקלים פ"ב דף כ' ס"ל מ"ע

נאים ותולה עיניו כנגדה ומיישר את רגליו ומברך (א) אשר במאמרו
ברא שחקים וברוח פיו כל צבאם חוק וזמן נתן להם שלא ישנו את
תפקידם [א] פועלי אמת שפעולתו אמת וללבנה אמר שתתחדש באור יקר
ועטרת תפארת לעמוסי בטן שהם עתידים להתחדש כמותה [ב] לפאר יוצרם על
כבוד מלכותו בא"י מקדש ראשי חדשים: הלכה ב ואומר ג"פ סימן טוב סימן
טוב (ג) [תהיה] לכל ישראל ברוך יוצרך ברוך עושך ברוך קונך ברוך בוראך ורוקד
ג' רקידות כנגדה ואומר ג"פ כשם שאני רוקד כנגדך ואיני נוגע ביך כך אם יקדו
אחרים כנגדי [להזיקני] לא יגעו בי תפול עליהם אימתה ופחד ולמפרע אמן אמן
סלה הלוויה ואומר לחבירו ג"פ שלום וילך לביתו בלב טוב והדא היא לכל מפסיקין
לראשי חדשים: הלכה ג כיצד מפסיקין לחנוכה אמרו בעשרים וחמשה בכסליו
מדליקין נר חנוכה ואסור להדליק בנר ישן ואם אין לו אלא ישן מלבנו באור
יפה יפה ואין מנביהין אותו ממקומו עד שיכבה: הלכה ד (ג) מצות הדלקתו
משקיעת החמה עד שיכלה הרגל מן השוק ואע"פ שאין ראייה לדבר זכר לדבר
(שמות יג) לא ימיש עמוד הענן יומם [ג] ואם הדליקו ביום אין נאותין ממנו ואי'
מברכין עליו שכך אמרו אין מברכין על הנר עד שיאותו לאורו ואין חוששין
לפתילתו להחליפו עד שיכלה: הלכה ה (ד) נר חנוכה מצוה להניחו בפתח
הסמוך לרה"ר [ד] שתהא מוזוה בימין ונר חנוכה משמאל לקיים מה שנאמר
(ש"ה ז) מה יפית ומה נעמת מה יפית במוזוה ומה נעמת בנר חנוכה [ה] ונרות
כב"ה משום מעלין בקדש ולא מורידין [ו] כעין ימים היוצאין: הלכה ו (ה) וכיצד
מברכין ביום ראשון המדליק מברך שלש והרואה מברך שתים [ז] בא"י אשר
קדשנו במצותיו וצונו להדליק נר ואומר הנרות האלו אנו מדליקין על הישועות
ועל הניסים ועל הנפלאות אשר עשית לאבותינו ע"י כהניך הקדושים וכל (מצות)
שמונת ימי חנוכה הנרות האלו קודש ואין לנו רשות להשתמש בהן אלא
לראותן בלבד כדי להודות לשמך על נפלאותיך ועל נסיך ועל ישועתך בא"י
שהחיינו ואומר שעשה נסים לאבותינו אלו למדליק אבל לרואה אינו אומר
ביום ראשון אלא שתים שהחיינו ושעשה מכאן ואילך [המדליק] מברך להדליק
ושעשה והרואה אומר (אשר עשה) [שעשה] נסים: הלכה ז החזן צריך
לומר אתה קדוש בשמנה [ח] עשר של חנוכה וכן בראשי חדשים וכן בחולו של
מועד מפני שכתוב בהן [ט] עולת תמיד ותני רבי הייא כל יום שאין בו מוסף
אין בו קדוש חוץ מן החנוכה שאע"פ שאין בה מוסף יש בה קדוש מפני (מה)
שיש בה הלל וי"א אף בפורים מפני שיש בה מגילה: הלכה ח ואומרים
בהודייה והוראת פלאות ותשועות (י) כהנים אשר עשית בימי מתתיהו בן
יוחנן כהן גדול וחשמונאי ובניו (י) וכן עשה עמנו ה' אלהינו ואלהי אבותינו נסים
ונפלאות ונודה לשמך לנצח בא"י הטוב ונסים מרדכי ואסתר מזכירין אותן
בהודייה ושניהן נזכרין בברכת המזון: הלכה ט וגומרין את הלל כל שמנת
ימי חנוכה [י] בג' פרקים הראשונים אין משיבין ואין צ"ל לשאול בשנים
האחרונים שואלין מפני הוראה [כ] (ח) [ומשיבין] מפני השלום ומפני הכבוד ואלו
הן [ל] שלשה ראשונים הללו עבדי ה' בצאת ישראל [מ] אהבתי שנים
האחרונים הללו את ה' הודו לה' וצריך לברך בתחילתן ולקריותן בנעימה
[נ] (מ) דתני ר' שמעון בן יהוצדק ימים שמנה עשרה ולילה אחד יחיד נומר בהן
את ההלל ואלו הן שמנת ימי חנוכה [מ] וי"ט של עצרת וי"ט הראשון של פסח
ולילו ובנולה עשרים ואחד יום ושתי לילות מצוה מן המובחר לקרות הלל בשני
לילות של גליות [ע] ולברך עליהן ולאומרן בנעימה לקיים מה שנאמר (תהלים
לד) ונרוממה שמו יחדיו וכשהוא קורא אותו בביתו אינו צריך לברך שכבר
בירך ברבים: הלכה י ואחר כך מוציאין (י) ספר וקורין בנשיאים ויהי המקריב
ביום הראשון וכן לכל יום ויומו עד יום השמיני ובשבת שבתומו קוראו ויהי ביום
כלות משה עד כן עשה את המנורה [פ] וכן ביום השמיני עד ו"ה מעשה
המנורה כל הפסוק ומפטיר בותשלם כל הטלאכה (מ"ש ז): הלכה יא (אין)
מקדימין בשמנת ימי חנוכה לומר ביום השני ביום השלישי ביום
הרביעי ביום החמישי ביום הששי ביום השביעי ביום השמיני כדי לגמור עשרה
פסוקים: הלכה יב בזמן שהל ר"ח טבת להיות באחד בשבת ביום ראשון
קורין בענין ר"ח תחלה שלשה והרביעי [צ] של חנוכה שכל התדיר מחבירו
תדיר קודם והוא קודם את חבירו אבל ביום שני אינו כן אלא קורים שלשה
בשל חנוכה והרביעי בשל ר"ח [ק] שאין השכון חודש טיום שני אלא בזמן
שהשנים כסדרן דר' יצחק סחורה שאל את ר' (כ) יהושע נפהא ר"ח טבת
שחל להיות בשבת במה קורין [ר] לענין כלות שלמה והמפטיר בשל שבת
ור"ח חל להיות בחול קורין ביום הראשון שלשה [בשל] ר"ח [והרביעי] בשל
חנוכה [שכל] התדיר מחבירו (תדיר) קודם את חבירו והואל וקרא התחלה בשל
ר"ח ביום השני קורא ג' לחנוכה והרביעי בשל ר"ח ובראשי חדשים עד שישלים
(כל השיטה) ולמה כן שלא בא הרביעי אלא טחמת מוסף של ר"ח הרי
מפסיקין לחנוכה:

פרק אחד ועשרים

הלכה א מפסיקים לפורים [ש] כמנהג רבותינו שבמערב להתענות שלשה
ימי צום מרדכי ואסתר פרודות ולאחר פורים שני והחמישי
ושני: הלכה ב ולמה אין מתענין אותן בחדש ניסן מפני שבאחד בניסן
הוקם המשכן וי"ב נשיאים הקריבו קרבנם לי"ב יום יום לכל שבט ושבט וכל א'
היה עושה ביומו י"ט וכן לעתיד לבא עתיד המקדש להבנות בניסן לקיים מה
שנאמר (קהלת א) אין כל חדש תחת השמש: הלכה ג לפיכך אין אומרין
תחנונים כל ימי ניסן ואין מתענין עד שיעבור ניסן אלא הבכורות שמתענין
בערב הפסח והצנועין בשביל המצה כדי שיכנסו בה בתאוה והתלמידים מתענין
בו שני והחמישי מפני היולל השם ומפני כבוד (ל) ההיכל שנשרף: הלכה ד בד"א
בצנועה אבל להוכיר בציבור אסור עד שיעבור ניסן. ובאחד באדר משמיעין
על השקלים (מ) ולמה באחד באדר שהיה צפוי וגלוי וידוע לפני מי שאמר
והיה העולם שיהיה המן עתיד לשקול על ישראל לפיכך הקדים ואמר למשה
[ת] (נ) (שהיו ק') שקלי ישראל קודמין להמן וצריכין ישראל לתת שקליהם לפני

שבת זכור ואסור לוטר עליהם לשם כופר אלא לשם נדבה [א] צריכין להפיק
מים ומזון לאחיהם עניים [ב] משום קובלין ומתנות לאביונים ויש שמספיקין
לחם ויין ויש שמספיקין לחם ודגים ומ"מ לא יפחות משתי מתנות אפילו המים
ופולים: הלכה ה [ג] בי"ד ובמ"ו יושבין שולחנות של חבירים בכפרים בי"ד
ובכרכים בט"ו בו: הלכה ו קורין בויבא עמלק ואע"פ שאין בה [אלא] תשעה
פסוקין אין מתחילין בוישמע יתרו אלא ראשון קורא שלשה פסוקים ויבא
עמלק ויאמר משה ויעש יהושע. ושני קורא והיה כאשר ירים משה וידי משה
ויחלש יהושע שלישי קורא ויאמר ה' ויבן משה ויאמר כי יד על כס יה מלחמה
לה' ומניחין ספר תורה במקומו ואומר (תהלים קיג) יהי שם ה' מבורך מעתה ועד
עולם וקדיש (שאין לך קריאה שטעון קדיש עד שיחזיר אלא של שבת בלבד)
מפני המפטיר ועל הנביא לאחר שמניחין ס"ת במקומו אומר קדיש וקדיש למה
אלא ללמד) שאין אומרי' קדיש לא בראשי חדשים ולא בתענוית ולא בשני
ובחמישי ולא בחולו של מועד ולא בשמונת ימי חנוכה ולא בפורים עד שמחזירים
ספר תורה למקומו בשעה שהעם עומדים והן עונין אמן יהא שמיה רבה
בכוונה בעמידה [ד]: הלכה ז רב הונא אמר שלש קריות שבתורה לא יפתחו
להם מעשרה פסוקים חזקיה אמר כנגד עשרת הדברות והתנינן (א) ביום
הראשון [בראשית] ויהי רקיע דהא לית בהון אלא תמניא רב אידי אמר
איתפלגין בה כהנא ואשי חד אמר הזור וחד אמר חותך מאן דאמר הזור
חזור לשני פסוקים ומאן דאמר הותך ויהי ערב ויהי בקר פסוק בפני עצמו
הוא והתנינן בשני יהי רקיע ויקוו המים מאן דאמר חזור חזור לשני פסוקים
ומאן דאמר חותך אפילו הותך לית בהון [ה] התיב רבי פוליפא בר רבי פריש
קמית ר' יונה הרי פרשת עמלק אמר [ו] לא שנויה היא היא סדרה של יום התיב
רבי אליעזר ברבי מכום (ב) המפטיר בנביא לא יפחות מעשרים ואחד פסוקים
[ז] (מדלגין בנביא ואין מדלגין בתורה שאפילו אם דלג פסוק אחד ולא קראו
והחזיר את התורה ואמר קדיש חזור ופותח ומברך וקורא הוא ושנים אחרים):
הלכה ח מקום שנהגו לקרות את המגילה שני ימים קורין לילה ויום קורין הכל
כמנהג המדינה וחייבין כל ישראל לקרותה בלשון הקודש: הלכה ט האדם
הגדול בענקים (הגדול היה אברהם אבינו גבוה יותר מענק) בענקים זה אברהם
אבינו שהיה גבוה קומתו כנגד שבעים וארבעה אנשים ואכילתו ושתייתו כך
היה כנגד שבעים וארבעה אנשים וכוחו כן מה עשה נטל [ח] שבעה עשר בני
קטורה ובנה להן כרך של ברזל והכניסן לתוכה והשמש מעולם לא נכנס בתוכה
מפני שהיא גבוה הרבה ומסר להן דיסקרין של אבנים טובות ומרגליות
[ט] ומשתמשין לעתיד לבא כשעתיד הקב"ה להחפיר חמה ולבנה כמה דכתיב
(ישעיה כד) וחפרה הלבנה ובושה החמה שמהן עתידין לשמש: עוג הוא אליעזר
ופרסות רגליו [י] אברהם אבינו היה טומנו בכף ידו ופעם אחת נער בו
ומיראתו נפל ממנו שינו ונטלו אברהם אבינו ועשאו מטות שהן של שן והיה
ישן שם ויש אומרים כסא עשאו וישב בו כל ימיו וסי נתנו לאברהם נסרוד
והלך עוג ובנה ששים עיירות והקטן שבהן היה נובהן ששים מיל שנאמר
(דברים ג) ששים עיר כל חבל ארגוב ומה היה אכילתו אלף שורים וכן כל מין חיה
ושתייתו אלף מידות [כ] ומה שהיתה מיפת זריעתו שלשים ושמה ליטרין (וכן
לכל דורות). תני מה עשה יעקב אבינו כשהביאו בנין את הכתונת בדם לא
האמין להן כל עיקר מנין דכתיב (בראשית לז) ויומאן להתנחם לפי שאין מקבלין
תנחומין על חי אבל [ל] שמת הוא מעצמו משתכח מן הלב שנאמר (תהלים לא)
נשכחתי ككת מלב ומה עשה [מ] הלך בהרים וחצב שנים עשר אבנים והעמידן
שורה וכתב על כל אחת ואחת שם שבטו ושם מזלו ושם ירחו היאך (אלא)
הוא על (האחת) האבן [האחת] ראובן מלה ניסן וכן לכל אבן ואבן התחיל
משמעון ואמר להו גוזרני עליכם שתעמדו לראובן ולא עמדו לשמעון ולא עמדו
לכל שבט ושבט ולא עמדו האבנים וכיון שהזכיר להם שם יוסף מיד עמדו
וכרעו לפני אבן יוסף ועדיין לא ברור הדבר לו שהוא הי ועוד הלך ובחן
באלומות כדרש הראשון וכתב עליהן שמות השבטים והמזלות והחדשים ואמר
להן גוזרני עליכם שתשתחוו ללוי שהוא לבוש אורים ותומים [ולא] עמדו ליהודה
שהוא מלך ולא עמדו וכשהזכיר להן יוסף עמדו וכרעו כולן ליוסף ועדיין לא
נתברר [נ] כל עיקר שהוא הי אלא מן המשמרות אלישב כהן אלקנה שקנה
פוטיפר (בראשית לט) ויוסף הורד מצריטה ויקנהו פוטיפר וגו' (שם מא) (ויקרא
פרעה שם יוסף צפנת פענח וגו') . בת שלש שנים (ושלשה ימים) היתה
רבקה כשיצאת מבית אביה שכן דרכן של מלכים כשתוליד להן בת מנהגן
לשמוע לאחר ג' ימים ולפי שלא שמע אביה [מ] ולכך נעשה לה נס שלא תטמא
שכך היה מנהגן של ארמיים לשבוב עם בנותיהם בתולות [ע] ואחר כך משיאין
אותן (על שם דכתיב (שם כד) ואיש לא ידעה ואין איש אלא אביה). בת שש
שנים היתה דינה כשהולידה את אסנת משכם מנין שש שנים של שכר הצאן
שעבד יעקב אבינו ללבן [פ] והוסיף עשרים שנה שמת מכאן ואילך יוסיף
המבין דעת וירד מיכאל והוליכה לבית פוטיפר:

באחד באדר משמיעין על השקלים. כ"ד שולחים בכל ערי ישראל ומכריזין שיביאו שקליהן. לפי שבאחד בניסן צריך להביא קרבנות צבור מתרומה חדשה, דכתיב (במדבר כח) זאת עולת חודש בחדשו לחדשי השנה. חדש והבא קרבן מתרומה חדשה, ולפיכן חדשי השנה להכא, מלשון הוא לכם לחדשי השנה (שמות יב), הילכך מקדימין שלשים יום להייבו מאחד באדר להכריז שיביאו שקליהם: **ועל הכלאים.** מכריזין שימעטו הזרע האחר עד שלא ישאר בו רובע קב לסאה, כדתנן בפ"ב דכלאים כל סאה שיש בו רובע קב ממין אחר ימעט. ורבותינו פירשו, דלאחר שגדלו הזרעים אפילו אחד באלף צריך לעקור הכל, דכל תרי מילי דכל חד לחודיה שרי ונאסרו על ידי תערובת לא שייך בהו ביטול(ב), ולזוקא בשמין אחר מעורב בשעת הזרע א"ל כי אם למעט, דמלאורייתא חד בתרי בטיל ולא מקרי זורע כלאים, אלא מפני מראית העין בעלמא צריך למעט. אבל לאחר שגדלו לא שייך בהו ביטול וצריך לעקור את הכל ולא יסייר אלא אחד מן המינים: **בחמשה עשר בו קורין את המגילה בכרכין.** המוקפין חומה מימות יהושע בן נון. אייני דבעי למתני דבחמשה עשר באדר שלאחות יושבין במדינה, תני נמי כל מה שהיו עושין בו ביום (ג): **ומתקנים את הדרכים ואת הרחובות.** השווקים שנתקלקלו בגשמים בימות החורף, מתקנים אותם בשביל עולי רגלים. ואית דמפרשי בשביל הרוצחים המכים נפש בשגגה שיוכלו לנוס מפני גואל הדם, כדכתיב (דברים יט) תכין לך הדרך: **ואת מקוואות המים.** אם נתרבה בהן טיט מנקין אותן, ואם נחסר שיעורן ממשיכין להם מים שאובים ומשלימין אותן לכשיעור אם היה שם רוב מרבעים סאה מן הכשר:

מַסֶּכֶת שְׁקָלִים

בְּאֶחָד בַּאֲדָר מַשְׁמִיעִין עַל הַשְּׁקָלִים (א) וְעַל הַכִּלְאַיִם. בַּחֲמִשָּׁה עָשָׂר בּוֹ קוֹרִין אֶת הַמְּגִלָּה בַּכְּרַכִּין, וּמְתַקְּנִין אֶת הַדְּרָכִים וְאֶת הָרְחוֹבוֹת וְאֶת מְקוָאוֹת הַמַּיִם.

פרק א (א) השקלים. הם אותם שאמר הכתוב עליהם זה יתנו כל העובר על הפקודים ר"מ: (ב) ובשר בחלב שאני דגלי קרא בהדיא דבטל בנ"ט דהדרך בישולהיינודאיכא נתינה טעם ניחא דליכא למילף משום דחידוש הוא דלא נאסר בכבוש אלא דוקא בכבושל: (ג) כלומר להכי לא תני דבי"ד בו קודדן שאר עיירות, תוספ' ומש"ה לא הוצרך לפרש כן בכלאים דתני איידי דשקלים דפשיטא הוא:

א השקלים ב"ד מכריזין בכל גבול ישראל שיביא כל אחד מחצית השקל שחייב למקדש כל שנה ושנה, ומהשקלים הללו החדשים מקריבין מא' בניסן ולמעלה תמידין ומוספים עד א' בניסן בשנה הבאה [ולרמב"ם פ"א משקלים, היה מחצית השקל מטבע מכסף נקי, שהיה משקלו ק"ס שעורות בימי משרע"ה, אלא שאח"כ הוסיפו הסנהדרין שיתן כל אחד כסף נקי במשקל קצ"ב שעורות. ולש"ך [י"ד ש"ה] שיעור השקל לפי מעות שלנו ששה או תשעה [זילבערגראשען]. אמנם להכי מכריזין ל' יום מקודם, דזהו זמן ב"ד, שנותנין לאותו שאין לו, שישתדל לו בתוך הזמן מעות לשלם השקל: ב **הכלאים** משום דאז זמן זריעה, לכן מכריזין להזהיר הזורעים שיבוררו התערובות מהזרעים. כדתנן כל סאה שיש בה רובע [הקב] ממין אחר ימעט, דר"ל אם יש בהזרע תערובות חלק כ"ד, צריך למעט אותו שתנערב משיעור הזה, ואח"כ יזרע. מיהו זרעים שצמחו כבר בתערובות, צריך לתלוש מין הא' כולו דאע"ג דכלאי זרעים מותרים באכילה אסור לקיימן במחובר. [ולא בטל ברובו, ה"ט משום דכל דבר שכל חד וחד לחודיה שרי, ורק ע"י תערובות נאסרו, ובכלאי זרעים או בגדים דנאסרו משום תערובות ממשות אף דליבא טעמא, לא בטלי זה בזה, משא"כ בשר בחלב דצריך ג"כ שיתן טעם, כל היכא דליכא טעמא שרי. מיהו קודם זריעה, כיון דבשעה שנתבטלו ליכא עדיין איסורא כלל, מדאו' ברובא בטל, ומדרבנן צריך שלא יהיה חלק הכ"ד מהזרע כך נ"ל פי' הר"ב שנראה תמוה. אמנם לפעד"נ דלהכי כשנזרע צריך לעקור מין א' כולו ולא בטיל, דכל מחובר הו"ל קבוע ולא בטיל [כרש"י גיטין דנ"ד ב']: ג **בכרכין** הם המוקפין חומה מימות יהושע. ונקט מגילה ואינך הכא, דכולהו בט"ו, אייני דבעו למתני במ"ג דבט"ו שולחנות יושבין: ד **הדרכים** שנתקלקלו בימות הגשמים, מתקנין אותם לעולי רגלים שיעלו בניסן, או למי שנס לעיר מקלט, דבקיץ שכיחי אינשי טפי יחד, ואפשר טפי שיהרג אחד בשוגג: ה **מקוואות המים** לנקותן מרפש ולהמשיך להן שאובין אם נתמעטו ממ'

פרק א משנה א. מצות עשה מן התורה ליתן כל איש ישראל אפילו עני המתפרנס מהצדקה מחצית השקל [כלומר מחצית מטבע של אותו זמן אפילו גדול משקל הקודש, מיהא לא פחות מחצי שקל דמשה שמשקלו ק"ס שעורה וחכמים הוסיפו שיתן כל אחד כסף נקי במשקל קצ"ב שעורה, ולש"ך י"ד סי' ש"ה השקל הוא כששה או תשעה זילבערגראשען] וצריך אפילו

4

סאה, כדי להתטהר לפסח: ו **הרבים** שגומרין **דיני ממונות** ונפשות וחייבי מלקיות, ופדיית **ערכין** וחרמין, והקדשות, והשקאת סוטה, **ושריפת פרה**, ורצועת עבד, וטהרת מצורע. **ופותחין** בורות לשתיית הקיץ. וכל הדברים הללו אם היו תלויין, ב״ד מזדרזין להשלימן עד אותו יום מדקרוב לסוף שנת התורה: ז **הקברות** ששופכין סיד נמוח סביב הקבר, שיהיה לסימן שלא יאהילו עליו, דמשום דבימות הגשמים נמוח הסימן שעשו אשתקד, **להכי צריך לחזור ולתקנו:** ח **הכלאים** נקט אף, דר״ל אף שכבר הזהירו על הכלאים בר״ח, אפ״ה יצאו השתא לראות אם נזהרו העם בהכריזה: **בט בראשונה** [עהעדאס], אם מצאו השלוחין כלאים בט״ו אדר, שלא נזהרו העם בזריעה, היו וכו׳: י **לפניהם** לפני בעלי השדות, כדי לביישן: יא **עברה** שהיו מלעיבין בהשלוחין ושמחין, שאחר שהלכו השלוחין היו נותנין העשב הנעקר לבהמתן, להכי היו עוקרין וכו׳: יב **הדרכים** ועדיין היו שמחין, מדניכשו השלוחין שדותיהן ממין האחר, להכי חזרו והתקינו וכו׳: ג יג **יושבין** כדי לתבוע בנחת, וכל מי שיתן יקבלו ממנו, אבל אין כופין עדיין: יד **במדינה** ר״ל בירושלים, וי״א דר״ל בכל ערי ישראל: טו **למשכן את מי שלא** נתן שקלו עדיין: טז **ועבדים** היינו עבד כנעני

וְעוֹשִׂין כָּל צָרְכֵי הָרַבִּים, וּמְצַיְּנִין אֶת הַקְּבָרוֹת, וְיוֹצְאִין אַף עַל הַכִּלְאָיִם: ב אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, בָּרִאשׁוֹנָה הָיוּ עוֹקְרִין וּמַשְׁלִיכִין לִפְנֵיהֶם. מִשֶּׁרַבּוּ עוֹקְרֵי עֲבָרָה, הָיוּ עוֹקְרִין וּמַשְׁלִיכִין עַל הַדְּרָכִים, הִתְקִינוּ שֶׁיְּהוּ מַפְקִירִין כָּל הַשָּׂדֶה כֻּלָּהּ: ג בַּחֲמִשָּׁה עָשָׂר בּוֹ, שֶׁלַּחֲנוּת(יז) הָיוּ יוֹשְׁבִין בַּמְּדִינָה. בְּעֶשְׂרִים וַחֲמִשָּׁה, יָשְׁבוּ בַּמִּקְדָּשׁ. מִשֶּׁיָּשְׁבוּ בַּמִּקְדָּשׁ, הִתְחִילוּ לְמַשְׁכֵּן(יח). אֶת מִי מְמַשְׁכְּנִין, לְיוֹם וְיִשְׂרְאֵלִים, גֵּרִים וַעֲבָדִים

ועושים כל צרכי רבים. כגון ליני ממונות(7) וליני נפשות, וליני מכות, ופדיית ערכים וחרמים והקדשות, והשקאת קוטה(8), ושריפת פרה, ולציעת עבד עברי, וטהרת מצורע, ושולחין לפתוח בורות של מים מכונסים כדי שיהיו מצויין לעם לשתות מהן בימות המטר. לכל הכך צרכי רבים נינהו: **ומציינין את הקברות.** שלא יהיו עליהם לכהנים ועוסי טהרות. והציון הוא שממחים קיד ושופכים אותו סביב הקבר, ובימות הגשמים היה הסיד נימוח וצריך לחזור ולציינו: **ויוצאים.** שלוחי בית דין: **אף על הכלאים.** ומע״פ שכבר הכריזו עליה בראש בחדר, לא היו סומכים על ההכרזה, דשמא לא עקרום בעלים. והיו הם יוצאים ועוקרים אותם: **ב היו עוקרים ומשליכים לפניהם.** לפני בעלי השדות כדי שיתביישו. והיו בעלי שדות שמחים שמכבדים להם שדותיהם, ועוד שהיו כותבים אותן לפני בהמתן. התקינו שיהיו משליכים אותן בדרכים. ועליון היו בעלי שדות שמחים שהיו מכבדים להן: **התקינו שיהו מפקירין כל השדה.** להפקר בית דין הפקר(9): **ג במדינה.** בירושלים. והיו מחליפין מחצית השקל לאנשים שמביאים כל אחד ממטבע מדינתו ואינו יודע כמה מהם יוצאים למחצית השקל: **ישבו במקדש.** לפי שהיה הזמן מתקרב היו יושבים במקדש כדי שיזהרו להביא. ורמב״ם פירש, שכל ערי ישראל קרויין מדינה, ובעשרים וחמשה בו היו יושבים במקדש בירושלים: **התחילו למשכן.** מי שלא הביא שקלו: **את מי ממשכנין ליום.** לאפוקי ממאן דאמר שאין ממשכנין את הלוים לכתיב (שמות ל׳) כל העובר על הפקודים מבן עשרים שנה ומעלה, ולוים לא היו נמנים מבן עשרים:

הלכתא גבירתא

לשאול מאחרים או׳למכור כסות שעל כתיפו כדי ליתן, העשיר לא ירבה והדל לא יגרע, ונותנו בפעם א׳ [לא היום מעט ולמחר מעט] ונוהגים רק בזמן שבית המקדש קיים וגותנין אפילו בח״ל, משא״כ בשעת חורבן אפילו בארץ ישראל פטור, ובאחד באדר משמיעין ומכריזין בכל גבול ישראל שיכין כל אחד מחצית השקל שלו ליזונו, ומהשקלים הללו החדשים מקריבין באחד בניסן ולמעלה תמידין ומוספין עד אחד בניסן בשנה הבאה: **משנה** ג–ה בט״ר בו ישבין השולחנים בכל מדינה ומדינה לתבוע בנחת וכל מי שיראה שיתן יקבל ממנו, וכל מי שלא נתן אין כופין. בעשרים וחמשה בו, ישבו במקדש. לגבות, וכופין

אבל לא נשים. וכתבו מיס כופר כפשו (שם) כתיב, ולא אשה: **ולא עבדים.** לאין עבדים מיידין אלא במלות שבשיס מיידות: **וקטנים.** אפילו הביא שני שערות והוא פחות מבן עשרים: **שוב אינו פוטר.** מביו, משהתחיל. ואם מת מביו הוא שוקל על ידי עצמו: **ואין ממשכנין את הכהנים.** ואף על פי שמיידין במחצית השקל: **מפני דרכי שלום.** לפי שעבודת הקרבנות עליהם מוקנים להם כבול(ו) וקומכים עליהם שלא יעבדו את שקליהם. ואי נמי יעבדו ולא יתנו, בית דין מתנה עליהם שיהיה להם חלף עבודתם כמו שבותנים מתבומת הלשכה לשאר עוסי מלאכת הקודש כדמפרש לקמן: **ד כל כהן ששוקל אינו חוטא.** ואף על פי שאינו מיידי בשקל(יא). וקל״ח אם שוקל כמלא קרבן צבור קרב משל יחיד, קמשמע לן דאינו חוטא לפי שהוא מוכר אותו מחצית השקל לצבור לגמרי, ולא מיידינן שמא לא יגמור למקרו יפה: **כל כהן שאינו שוקל חוטא.** וקלא דכל העובר על הפקידים דרים ליה הכי, כל העובר בית קוף דהיינו כהנים לוים וישראלים שבולן עברו את היס על הפקודים, בין אותן שנמנו לבדן(יב) בין אותן שנמנו עם ישראל, יתן תרומת ה׳. ואף על גב דבפרשת אלה פקודי כתיב וכקף פקודי העדה מאת בכר וגו׳ ששת מאות אלף ושלשת אלפים וכו׳, ההוא בתרומת האדנים הוא דכתיב, ובאותה תרומה לא היה שבט לוי, אבל בתרומה של קרבנות לצבור הוצרו בה בהנים לוים וישראלים: **לעצמן.** להבאתן. ולאו דרשא היא, דדוקא בתמנת כהן לבדו אמר קרא כליל תהיה, ולא באותה שיש לו בשותפות עם הצבור. והלכה שבהנים מיידים ליתן מחצית השקל ואין ממשכנין אותן מפני דרכי שלום:

מִשֶּׁחֻרְרִים, אֲבָל לֹא נָשִׁים וַעֲבָדִים וּקְטַנִּים. כָּל קָטָן שֶׁהִתְחִיל אָבִיו לִשְׁקוֹל עַל יָדוֹ, שׁוּב אֵינוֹ פּוֹסֵק(יט). וְאֵין מְמַשְׁכְּנִין אֶת הַכֹּהֲנִים, מִפְּנֵי דַרְכֵי שָׁלוֹם: ד אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, הֵעִיד בֶּן בּוּכְרִי בְּיַבְנֶה, כָּל כֹּהֵן שֶׁשּׁוֹקֵל אֵינוֹ חוֹטֵא. אָמַר לוֹ רַבָּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי, לֹא כִי, אֶלָּא כָּל כֹּהֵן שֶׁאֵינוֹ שׁוֹקֵל, חוֹטֵא, אֶלָּא שֶׁהַכֹּהֲנִים דּוֹרְשִׁים מִקְרָא זֶה לְעַצְמָן, (ויקרא ו) וְכָל מִנְחַת כֹּהֵן כָּלִיל תִּהְיֶה לֹא תֵאָכֵל, הוֹאִיל וְעֹמֶר וּשְׁתֵּי הַלֶּחֶם וְלֶחֶם הַפָּנִים שֶׁלָּנוּ, הֵיאָךְ

דחייב רק במצות שהאשה חייבת, אשה נתמעטה מדכתיב איש, ולפיכך אפילו יש להן פטורים, אבל עבד עברי כשיש לו חייב, ובאין לו הרי הוא כשאר עני שבישראל. ובעבד כנעני, היינו אפי׳ ביש לו שנתן לו אחד מתנה ע״מ שאין לרבו רשות בו: יז **וקטנים** כל שהוא פחות מבן עשרים קרוי קטן, ואפילו הביא ב׳ שערות. וכל אלו לא משכנום, משום דפטורים מן התורה: יח **ידו** ר״ל בשבילו: יט **פוסק** ואפי׳ מת אביו שוקל אפטרופסו, דנשתעבדו הנכסים: כ **הכהנים בשביל** שקליהן: כא **שלום** שהשקלים הם לקרבנות צבור, והכהנים הם המקריבים, ראוי לחלוק להם כבוד, דאם לא, אתו לאנצויי בהדי הממשכן. והתנו ב״ד שאם גם לא יתנו, אעפ״כ יהיה להם חלק בקרבנות חלף **עבודתם:** ד כב **אינו חוטא** דס״ל דפטור מלשקול, וסד״א דמשום הכי לתסר מלשקול, דשמא לא ימסרנה יפה ויהיה קרבן צבור בא משל יחיד, קמ״ל דלא חיישינן. ואע״ג דנשים ועבדים וקטנים נמי פטירי, ואפ״ה לא אצטריך לאשמעינן דאינן חוטאים, אלא מותרים לכתחילה [כמ״ה]. התם מפורש פטור שלהן בקרא דכתיב איש, ולפיכך ודאי ימסרו לצבור יפה, משא״כ כהן סד״א שיטעה לומר שהוא בר חיוב, ולא ימסור יפה: כג **שלנו** והרי גם הנהו

הלכתא גבירתא

מי שלא נתן וממשכנין ולוקחין עבוטו בעל כרחך ואפילו כסותו, ודוקא מי שחייב בשקלים כלליים וישראלים וגרים ועבדים משוחררים ממשכנין, לא מי שאינו חייב כנשים ועבדים וקטנים, אעפ״י שדרכן ליתן אי עתידין ליתן, וכהנים אף על פי שחייבים בשחצית השקל, אין ממשכנין מפני דרכי שלום, אלא תובעין עד שיתנו, וכתבי אף על פי שנתנו אין מקבלין הימנו וכן כל שאינו בזרע ולא בידו אין מקבלין ממנו שנאסר לא לסם ולנו לבנות ביה לאלהינו. ויקנו שהתחיל אביו ליתן עליו מחצית השקל, שוב אינו פוסק:

גבוה: (ט) שוב אינו פוסק, שאוסרין לו מה שנתת עליו הש״ש שעברה והעמדת עליו זאת המצוה וגו׳ עד חמיד עד שיגיע לעשר ולא תפסוק הרי הוא מדבריו דאם לא הביא ועדיין הוא בן אביו ועדיין הוא בן ר״ל דהיינו דרכי שלום שאם לא נחלוק לו כבוד אחר לאנצויי בין כדמפרש טעם בירושלמי דיחויב בהעובר כדי בל דעבר פיקחיא יתן הכל הו״מ לעיל אבי לו ואחו מ״ד שנחבר הו ניהו בן בוכרי דהכי דהכהנים נולדים שוין והו המ״ל כל לוי אלא תשר ולא מבי לייתן שוורשים כדי לעצמן תוספ׳. ויבן הוה בו אהרן המקדר כבר דכתיב ואלה שמות בני אהרן הוא והבנים לוה דעובר בים סוף משוחרר אלא עבדו לוי מש הפחות כפרש״י בחומש

הרי הן של עניים. דפסק לקמן: ה"ג רבית שבאי היא ברם בבית הלל עניים מעשרין ואוכלין אמר רבי יוסי שמעון שהוא פטור מן המעשרות ר"ה משום קנס. וה"פ ממני אמים כר"ש דאמר הפקר לעניים הפקר ולפיכך פטורין מן המעבר אבל כמה הלל אין לי דין לקנו ומיהמן נמעשרות ורמ יוסי אמר שמעון שהפיל כמה הלל אמים ממני דכיון דקנסו רמנן והפקירו הענלים שנגעות נאמרן הרי הוא כהפקר כ"ד ופטור מן המעשרות:

הלכה ג מתני' שולחנות. שם לשלמן שלמי השלמי מקבל עליו וכן קורין הנלמי בלמי בכל המכנה: בבדינה. מרומלים ד"מ בכל ערי ישראל חוץ לירושלים והיו ממליפין מסלים הנקל לכל מי נהבאות ישנות

בשם ר"ש בן לקיש דב"ע[1] היא דאי בב"ה עניים [א] אוכלים ומעשרין וא"ל ר' יוסי שבעני שהוא פטור ממעשר ר"ה משום קנסא:

הלכה ג מתני' [2]ברמשה[3] עשר בו שולחנות היו יושבין במדינה בב"ה ישבו במקדש משישבו במקדש התחילו למשכן [3]את מי ממשכנין לוים וישראלים וגרים ועבדים משוחררים אבל לא נשים ועבדים וקטנים וכל קטן שהתחיל אביו לשקול על ידו שוב אינו פוסק [3]אין ממשכנין את הכהנים מפני דרכי שלום אמר[3] ר' יהודה העיד בן בוכרי ביבנה כל כהן ששקל אינו חוטא אמר לו רבן יוחנן בן זכאי [3]כי אלא כל כהן שאינו שוקל חוטא אלא שהכהנים דורשים מקרא זה לעצמן [א] וכל מנחת כהן כליל תהיה לא תאכל הואיל ועומר ושתי הלחם ולחם הפנים שלנו (הם) היאך נאכלין: **גמ'** אין ממשכנין את הקטנים: הא[3] לתבוע תובעין [ב] הרא דתימר בשהביא שתי שערות אבל אם לא הביא ב' שערות לא ברא [ג] ולמשכן אין ממשכנין [ד] (עד שיביא שתי שערות) אע"פ שהביא ב' שערות כיני "מתני' אין ממשכנין את הכהנים מפני דרך הכבוד: אמר ר' יהודה העיד כו': א"ר ברכיה טעמא דר' יוחנן בן זכאי [3]זה יתנו י"ב שבטים יתנו ר' טבי בשם רב המנונא כן משיבין חכמים לר"י חטאת יחיד מתה [3]אין חטאת צבור מתה מנחת היחיד קריבה כליל ואין מנחת הצבור קריבה כליל וקשיא משיבין לאדם דבר שאינו [ה] מודה בו דתנן[3] שאין חטאת צבור מתה ר' יהודה אומר תמות והוא מוחיב לן "זו לא נדבת יחיד היא ואינון מתיבין ליה "כיון שנמסרה לצבור כמי שהוא נדבת צבור כתיב [3]כל העובר על הפקודים ר' יהודה ור' נחמיה חד אמר כל דעבר בימא יתן וחדנא אמר כל דעבר על פיקודייא יתן מאן דאמר כל דעבר בימא יתן מסייע לרי"ז מ"ד כל דעבר על פיקודייא יתן מסייע לבן בוכרי: **הלכה ד מתני'** אע"פ שאמרו אין ממשכנין נשים ועבדים [ה] וקטנים אבל אם שקלו מקבלין מידן [1]הנכרי והבותי ששקלו אין מקבלין [3]מהן ואין מקבלין מידם קני זבין וקני זבות וקני יולדות [ד] והטאות ואשכות[1]) [1]זה הכלל כל "שנידר ונידב מקבלין מידן כל שאינו" נידר ונידב אין מקבלין מידן וכן "מפורש על ידי עזרא שנאמר [3]לא לכם ולנו לבנות בית לאלהינו ואלו

[1]) ס"א אבל מקבלין מהן מידם ומדבה

ריבב"ן

כל דכוותה: **משנה ג** בכ"ז בו שולחנות יושבות במדינה. כלל מקומות ישראל להחליף מטבעותיהם לעכין השקלים: [בב"ה] ישבו במקדש. שנני הכפרים שהיו מעוכין לירושלים מסליפין שם: התחילו. הגמלין: למשכן. לרגום לימו ולוקח מהמון מד שיהן ו מלי השקל שהיו ממנין בכל עיר ועיר גבאין ממונין על כך והופרסו היו ממדינה לקבל שם הכסף כמו שהיו במקדש כדמנן לקמן: לוים וישראלים. אבל הכהנים לא כדפרישה לקמן שלא היו רוצין ליתן מעות שיר השמר: ולא קטנים. מעמון לא היו לוקחין אבל לחטפ תופפין ומפי מרוגלמי כשהגיע כ' שנרוס הקטן אז מוכעין ממנו אבל לא ממשכנין וכל קטן שהתחיל אביו לשקול על ידו אע"פ שלא היה מגדיל אינו פוסק מעתה וממשכנין עליו: תניא נמוספתא פ"ק נמשכנו ישראל על שקליהן כדי שיהיו קרבנות עבר מהן. מעל למי שעלתה לו ממה נרגנו הרופא טיפחו ומתחך בנשנו בשפל לרפאותו כך אמר הקב"ה יתמשכנו ישראל על שקליהן [כדי] שיהא קרבנות עבר קרבן מהן מפני שקרבנות מכפרין ומרלין בין ישראל לאביהן שבשמים שכן מליט בנרוזמת שקלים ששקלו ישראל ממדבר שנאמר ולקחת את כסף הכפורים: ואין **ממשכנין את הכהנים מפני דרכי שלום.** אבל לחטפ תופפין ורי יהודה מפרש לחה אין ממשכנין לפי שהיו מסרין שאין מיכין בשקלים שכל כהן שאינו שוקל חיט חוטא וא"ל ריב"ז אם חיט שוקל חוטא אלא שהכהנים דורשין מקרא זה ומוסיף הם ומפרש מרוגלמי אמר ר' פי בשם רב המנונא משיבין מכמים לר' יהודה חטאת יחיד מתה אין מנחת צבור מתה. מנחת יחיד קריבה כליל ואין מנחת צבור קריבה כליל אע"ג דלרמי יהודה מ"ל חטאת צבור נמי מתה. ומשקומין רבה פרך ולא טברי כיון דלכתחלה לא מחיב לאחוי כי מחיב חיט חוטא [הוא] דקא מיחי מולין נעזרה וה"א דיש להקטות והלא אכל שיחי העומר ושחי הלחם ולחם הפנים וממנת צבור אינה קריבה כליל ואין כאן מולין בעזרה. ירושלמי כתיב כל העובר על הפקודים ר' יהיה ור' נחמיה מ"ל כל דעבר בימא יתן ודנרא אמר כל דעבר על פקודיא יתן מ"ד כל דעבר בימא יתן מסייע לרי"ז ומ"ד כל דעבר על פקודיא יתן מסייע לבן בוכרי דכתיב לא נמנו ישראל מבן כ' שנה ולמעלה: **משנה ד** אבל אם שקלו מקבלין מידם. ירושלי הא לחטפ אין מוכעין הכא אם אמר מוכעין והכא לא אמר אין מוכעין אלא כשהגיע כ' שנרוס כאן בשלא הגיע כ' שנרוס: הנכרי והבותי ששקלו מקבלין מידן. ירושלמי מיפחר כמאן דאמר כותי כנכרי: ואין מקבלין מידן כל דטומו: **משנה ג** בכ"ז בו שולחנות יושבות במדינה. כלל מקומות ישראל להחליף מטבעותיהם לעכין השקלים: [בב"ה] ישבו במקדש. שנני הכפרים שהיו מעוכין לירושלים שם: התחילו. הגמלין: למשכן. לרגום לימו ולוקח מהמון מד שיהן ו מלי השקל שהיו ממנין בכל עיר ועיר גבאין ממונין על כך והופרסו היו ממדינה לקבל שם הכסף כמו שהיו במקדש כדמנן לקמן: לוים וישראלים. אבל הכהנים לא כדפרישה לקמן שלא היו רוצין ליתן מעות שיר השמר: ולא קטנים. מעמון לא היו לוקחין אבל לחטפ תופפין ומפי מרוגלמי כשהגיע כ' שנרוס הקטן אז מוכעין ממנו אבל לא ממשכנין וכל קטן שהתחיל אביו לשקול על ידו אע"פ שלא הגיע כ' שנרוס מעתה וממשכנין עליו: תניא נמוספתא פ"ק נמשכנו ישראל על שקליהן כדי שיהיו קרבנות עבר מהן. מעל למי שעלתה לו ממה נרגנו הרופא טיפחו ומתחך בנשנו בשפל לרפאותו כך אמר הקב"ה יתמשכנו ישראל על שקליהן [כדי] שיהא קרבנות עבר קרבן מהן מפני שקרבנות מכפרין ומרלין בין ישראל לאביהן שבשמים שכן מליט בנרוזמת שקלים ששקלו ישראל ממדבר שנאמר ולקחת את כסף הכפורים: ואין **ממשכנין את הכהנים מפני דרכי שלום.** אבל לחטפ תופפין ורי יהודה מפרש לחה אין ממשכנין לפי שהיו מסרין שאין מיכין בשקלים שכל כהן שאינו שוקל חיט חוטא וא"ל ריב"ז אם חיט שוקל חוטא אלא שהכהנים דורשין מקרא זה ומוסיף הם ומפרש מרוגלמי אמר ר' פי בשם רב המנונא משיבין מכמים לר' יהודה חטאת יחיד מתה אין מנחת צבור מתה. מנחת יחיד קריבה כליל ואין מנחת צבור קריבה כליל אע"ג דלרמי יהודה מ"ל חטאת צבור נמי מתה. ומשקומין רבה פרך ולא טברי כיון דלכתחלה לא מחיב לאחוי כי מחיב חיט חוטא [הוא] דקא מיחי מולין נעזרה וה"א דיש להקטות והלא אכל שיחי העומר ושחי הלחם ולחם הפנים וממנת צבור אינה קריבה כליל ואין כאן מולין בעזרה. ירושלמי כתיב כל העובר על הפקודים ר' יהיה ור' נחמיה מ"ל כל דעבר בימא יתן ודנרא אמר כל דעבר על פקודיא יתן מ"ד כל דעבר בימא יתן מסייע לרי"ז ומ"ד כל דעבר על פקודיא יתן מסייע לבן בוכרי דכתיב לא נמנו ישראל מבן כ' שנה ולמעלה: **משנה ד** אבל אם שקלו מקבלין מידם. ירושלי הא לחטפ אין מוכעין הכא אם אמר מוכעין והכא לא אמר אין מוכעין אלא כשהגיע כ' שנרוס כאן בשלא הגיע כ' שנרוס: הנכרי והבותי ששקלו מקבלין מידן. ירושלמי מיפחר כמאן דאמר כותי כנכרי: ואין מקבלין מידן

עין משפט

נר מצוה

ב א מרי פרק ה מעקלים הלכה ס:

בא ב מרי שם הל"ח:
בב ג מרי שם הל"ח:
בג ד מרי שם הל"ח:
בד ה מרי פרק ד מפכמ"ק הל"ט:
בה ו מרי פרק ה מעקלים הל"ח:
בו ז מרי פרק ג מחפה"ק הל"ב:

נוסחת הבבלי

(א) מעשרין ואוכלין אמר ר"י: (ב) הא כן כהבריא כר' לא בהדא צרי ר"י: (ג) מחה בו כאין בר: (ד) וקטנים אב יכר:

הגהות הגר"א

(א) ל"ל אין ממשכנין כר שיהא בן שנים. ור"ה שיפא"חקק הגמרא בשקל הל"ב ור"ה שיפא הרפ"ג ומחנר המגרים מפיחמו נעלה דנרים בנרגים הרפה ומפכמן מעוקה מעוקה ומחמכנין מעוקה ל' ולא לפכר לחמרה דאיך הכל דהמלם בהכרכל כ' שנרוס וקלי על כל דמק אין ממכנין אלמה פ"ל דכהכל ר"ש לחנים הוא דהוכיל לוחו ואין ישחוד ס ולחמר לאין מחכנין ע"ד שיהיה ר"ש ומיהו מנים ר"ש מחכנין אלא נר הגמרא ז"ל הוא הרוקר ולא"ש עם מנים דנרים ר"ש מ' כ' הוא מאחרן עד ואמי כחנהי הן הדנרים הנוכרים אל הגמרא נר הגמרא ז"ל:

ציון ירושלים

המנרים נפ"ו מבנה ה"ר"ג ובילה המרכבה המעבה עם נמ"ל המרכבה בהלמי מנם מינם נמנה הכל מוחר הסחנה דוקא בנמנה אבל מ"ש לא מ"ש נמוה"מ מוחר לאוכ. ובנג"מ מלה פ"ק הכל ר"ב לאין מפרקין ר"ש אבל נחנה"מ מפרקין והכל מרכיבלמי הלו:

(שיין לעמוד הקודם)

מגיין שהמקר ר"ד המקר דבריב אשר לא יבא. בכללי דמנר לפ"ש וכמה מקרמ' כלל ר"ל בנר ר"ש מ"ל מלמה הנגלם ובר"ש פ"ל דמנרים מחכ ר"ש בנם הגר"א מחכ ר"ש בנם

הלכה ג מתני' ברמשה עשר בו שולחנות היו יושבין במדינה בב"ה ישבו במקדש משישבו במקדש התחילו למשכן את מי ממשכנין לוים וישראלים וגרים ועבדים משוחררים אבל לא נשים ועבדים וקטנים וכל קטן שהתחיל אביו לשקול על ידו שוב אינו פוסק אין ממשכנין את הכהנים מפני דרכי שלום אמר ר' יהודה העיד בן בוכרי ביבנה כל כהן ששקל אינו חוטא אמר לו רבן יוחנן בן זכאי אלא כל כהן שאינו שוקל חוטא אלא שהכהנים דורשים מקרא זה לעצמן וכל מנחת כהן כליל תהיה לא תאכל הואיל ועומר ושתי הלחם ולחם הפנים שלנו (הם) היאך נאכלין: **גמ'** אין ממשכנין את הקטנים: הא לתבוע תובעין הרא דתימר בשהביא שתי שערות אבל אם לא הביא ב' שערות לא ברא ולמשכן אין ממשכנין (עד שיביא שתי שערות) אע"פ שהביא ב' שערות כיני "מתני' אין ממשכנין את הכהנים מפני דרך הכבוד: אמר ר' יהודה העיד כו': א"ר ברכיה טעמא דר' יוחנן בן זכאי זה יתנו י"ב שבטים יתנו ר' טבי בשם רב המנונא כן משיבין חכמים לר"י חטאת יחיד מתה אין חטאת צבור מתה מנחת היחיד קריבה כליל ואין מנחת הצבור קריבה כליל וקשיא משיבין לאדם דבר שאינו מודה בו דתנן שאין חטאת צבור מתה ר' יהודה אומר תמות והוא מוחיב לן "זו לא נדבת יחיד היא ואינון מתיבין ליה "כיון שנמסרה לצבור כמי שהוא נדבת צבור כתיב כל העובר על הפקודים ר' יהודה ור' נחמיה חד אמר כל דעבר בימא יתן וחדנא אמר כל דעבר על פיקודייא יתן מאן דאמר כל דעבר בימא יתן מסייע לרי"ז מ"ד כל דעבר על פיקודייא יתן מסייע לבן בוכרי: **הלכה ד מתני'** אע"פ שאמרו אין ממשכנין נשים ועבדים וקטנים אבל אם שקלו מקבלין מידן הנכרי והבותי ששקלו אין מקבלין מהן ואין מקבלין מידם קני זבין וקני זבות וקני יולדות והטאות ואשכות זה הכלל כל שנידר ונידב מקבלין מידן כל שאינו נידר ונידב אין מקבלין מידן וכן מפורש על ידי עזרא שנאמר לא לכם ולנו לבנות בית לאלהינו

משנה אליהו

הלכה ג הא התבר כי אין ממשכנין כי שהא בן שנים. כן הא ניתנה מהן הגמרא ר"ש וכ"ה שיטת הרוקח כהדא דמתן ר"ש ור"ה שיטת הרש"ב. תמהכי הרמבים בפירוש נראה דנרי מרי שיטה ושם מתוכיון ומתמכנן מלוקה ס'. ומ"ש לכמהרה דהא מפיקרא דיק הלא דמתמא כ"ש ומקי כל הא דמנן אין ממשכנין אלמה ר"ל דהכרכל כ"ש לחטפ הא דשמכין אחר אלא אין ממשכנין כר ר"ש ומיהו מנים ר"ש מ"ש עם מרי דנמר לנקן הלכה ד' אל לנבוב מ' הכ' כ"ש בנמר' ד' דיה כל כהן כי ולמרי הנר מ' אבל לא דמכיל ד' הכ"ל לנן כ' הלר הרת הרוקר בר ר"ש דמרי הנמרים ר"ש בנם הרש"ב אבל

תקלין חדתין

שנגעות נאלין הן של עניים: דבריש הא. דאמר הפקר לעניים הפקר ולפיכך יכל להקרב ויכיר בן בהכסר אבל לעניים אין לו דאם לאחרים אלא הכהנים בחרה לאחרים בנחרה לאחר לאחרים בר

מֵימְרִי לָךְ תַּפָּן: ז וְיַקְטַר עֲלוֹהִי אַהֲרֹן
קְטֹרֶת בּוּסְמִין בְּצַפַּר בְּצַפַּר בְּאִתְקַנּוּתֵיהּ יָת
בּוּצִינַיָּא יַשְׁקִנֵּהּ: ח וּבְאַדְלָקוּת אַהֲרֹן יָת
בּוּצִינַיָּא בֵּין שִׁמְשַׁיָּא יַשְׁקִנֵּהּ קְטֹרֶת
בּוּסְמָיָא תְּדִירָא קֳדָם יְיָ לְדָרֵיכוֹן: ט לָא
תַסְקְרוּן עֲלוֹהִי קְטֹרֶת בּוּסְמִין נוּכְרָאִין
וַעֲלָתָא וּמִנְחָתָא וְנִסְכָּא לָא תְנַסְּכוּן
עֲלוֹהִי: י וִיכַפַּר אַהֲרֹן עַל קַרְנוֹהִי חֲדָא
בְּשַׁתָּא מִדְּמָא חַטָּאת כְּפוּרַיָּא חֲדָא בְּשַׁתָּא
יְכַפַּר עֲלוֹהִי לְדָרֵיכוֹן קֹדֶשׁ קֻדְשִׁין הוּא
קֳדָם יְיָ: פ פ פ

בֹּ֑קֶר
עֹלֶת
תָּמִ֖יד
זְרֶ֥ה
אַחֶ֖רֶת
הוּא֙ לַיהוָ֔ה: פפפ

ל ביתוקאל בימן מ״ב

ב טולן זרות לו מוץ מזו: ועירלה ומנחה. ולא עולה ; ומנסה. עולה ומנסה היא של נסס: (י) וכפר אהרן. ממן דמיס: אחת בשנה. היא שנת׳ בתחרי מות ויצא מל המזבח תטר לפני ה׳ וכפר עליו: ם. הם פר ושעיר של יום הכפורים התכפרים על טומאת ״ מקדש קדשים. המזבח מקודש לדברים הללו בלבד ולא לעבודה אחרת:

ג כשאמלה וכנו מתקדש לו מקדשים לו אנג כשיטלה ויגע כמקדש לו מקדשים כ״ז תכפר

ק נג

אֲדֹנָי יְהוָה אֵלֶּה חֻקּוֹת הַמִּזְבֵּחַ בְּיוֹם הֵעָשׂוֹתוֹ
עָלָיו עוֹלָה וְלִזְרֹק עָלָיו דָּם: יא וְנָתַתָּה אֶל־הַכֹּהֲנִים
הַלְוִיִּם מִזֶּרַע צָדוֹק הַקְּרֹבִים אֵלַי נְאֻם אֲדֹנָי יְהוָה
בֶּן־בָּקָר לְחַטָּאת: יב וְלָקַחְתָּ מִדָּמוֹ וְנָתַתָּה עַל־אַרְבַּע
אַרְבַּע פִּנּוֹת הָעֲזָרָה וְאֶל־הַגְּבוּל סָבִיב וְחִטֵּאתָ אוֹתוֹ
וְכִפַּרְתָּ אֶת הַפֶּר הַחַטָּאת וְשָׂרְפוּ בְּמִפְקַד הַבַּיִת
מִחוּץ לַמִּקְדָּשׁ: יג וּבַיּוֹם הַשֵּׁנִי תַּקְרִיב שָׂעִיר־עִזִּים תָּמִים לְחַטָּאת
וְחִטְּאוּ אֶת־הַמִּזְבֵּחַ כַּאֲשֶׁר חִטְּאוּ בַּפָּר: יד בְּכַלּוֹתְךָ מְחַטֵּא
בֶּן־בָּקָר תָּמִים וְאֵיל מִן־הַצֹּאן תָּמִים: טו וְהִקְרַבְתָּם
וְהִשְׁלִיכוּ הַכֹּהֲנִים עֲלֵיהֶם מֶלַח וְהֶעֱלוּ אוֹתָם עֹלָה
לַיהוָה: טז שִׁבְעַת יָמִים תַּעֲשֶׂה שָׂעִיר־חַטָּאת לַיּוֹם וּפַר בֶּן־
בָּקָר תָּמִים יַעֲשׂוּ: יז שִׁבְעַת יָמִים יְכַפְּרוּ
וְטִהַרוּ אֹתוֹ וּמִלְּאוּ יָדוֹ: יח וְיַכֻּלוּ אֶת־הַיָּמִים וְהָיָה
בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי וָהָלְאָה יַעֲשׂוּ הַכֹּהֲנִים עַל־הַמִּזְבֵּחַ אֶת עֹלוֹתֵיכֶם
וְאֶת־שַׁלְמֵיכֶם וְרָצִיתִי אֶתְכֶם נְאֻם אֲדֹנָי יְהוָה:

א וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר: ב כִּי תִשָּׂא אֶת־רֹאשׁ
בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל לִפְקֻדֵיהֶם וְנָתְנוּ אִישׁ כֹּפֶר נַפְשׁוֹ לַיהוָה
בִּפְקֹד אֹתָם וְלֹא־יִהְיֶה בָהֶם נֶגֶף בִּפְקֹד אֹתָם:
ג זֶה יִתְּנוּ כָּל־הָעֹבֵר עַל־הַפְּקֻדִים מַחֲצִית הַשֶּׁקֶל
בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ עֶשְׂרִים גֵּרָה הַשֶּׁקֶל מַחֲצִית הַשֶּׁקֶל
תְּרוּמָה לַיהוָה: ד כֹּל הָעֹבֵר עַל־הַפְּקֻדִים מִבֶּן
עֶשְׂרִים שָׁנָה וָמַעְלָה יִתֵּן תְּרוּמַת יְהוָה: ה הָעָשִׁיר
לֹא־יַרְבֶּה וְהַדַּל לֹא יַמְעִיט מִמַּחֲצִית הַשֶּׁקֶל לָתֵת
אֶת־תְּרוּמַת יְהוָה לְכַפֵּר עַל־נַפְשֹׁתֵיכֶם: ו וְלָקַחְתָּ
אֶת־כֶּסֶף הַכִּפֻּרִים מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְנָתַתָּ אֹתוֹ עַל־
עֲבֹדַת אֹהֶל מוֹעֵד וְהָיָה לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל לְזִכָּרוֹן לִפְנֵי
יְהוָה לְכַפֵּר עַל־נַפְשֹׁתֵיכֶם: פ ז וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־
מֹשֶׁה לֵּאמֹר: ח וְעָשִׂיתָ כִּיּוֹר נְחֹשֶׁת וְכַנּוֹ נְחֹשֶׁת לְרִחְצָה וְנָתַתָּ אֹתוֹ בֵּין־אֹהֶל
מוֹעֵד וּבֵין הַמִּזְבֵּחַ וְנָתַתָּ שָׁמָּה מָיִם: ט וְרָחֲצוּ אַהֲרֹן וּבָנָיו מִמֶּנּוּ אֶת־יְדֵיהֶם וְאֶת־
רַגְלֵיהֶם: י בְּבֹאָם אֶל־אֹהֶל מוֹעֵד יִרְחֲצוּ־מַיִם וְלֹא יָמֻתוּ אוֹ בְגִשְׁתָּם אֶל־

רש״י

(יב) כי תשא. לשון קבלה א כתרגומו כשתתפוץ לקבל מכוס מנינם לדעת כמה הם אל תתנם לגלגולת ב אלא יתנו כל אחד מחצית השקל ותמנה את השקלים ותדע מניינם: ולא יהיה בהם נגף. שתמנין שולט בו עין הרע והדבר בא עליהם כמו שמצינו בימי דוד: (יג) זה יתנו. כדאה לו כמין מטבע של אש ; ומשקלה מחצית השקל ואמר לו כזה יתנו: העובר על הפקודים. לכך המונין מעברין את המנין זה אחר זה וכן כל אשר יעבור מתח הסבט וכן מעטרה הלוה על ידי מוזה: מחצית השקל בשקל הקדש. משקל השקל שקלמי לך לשקול בו שקלי הקדש כגון שקליס האמורין בפרשת ערכין ושדה אחוזה: עשרים גרה השקל. עכשיו. פירש לך כמה הוא: גרה. לשון מעה וכן בשמואל ראה להשתחות לו ; לגטירת כסף וכסף לאמס: עשרים גרה השקל. שהשקל הכלש ד׳ זוזים והאו מתחלתו ממש מעות אלא בלו והוסיפו עליו שתות ה והעלוהו לשם מעה כסף ומחצית השקל הזה שאמרתי לך יתנו תרומה לה׳: (יד) מבן עשרים שנה ומעלה. למדך כאן בלשון פחות מבן עשרים יוצא לנגף ומנה בכלל פאנשים: (טו) לכפר על נפשותיכם. אלא תנאפו ! על ידי מנין. ד״א לכפר על נפשותיכם לפי שרמז להם כאן ג׳ תרומות שבחצי כאן תרומה ה׳ ג׳ פעמים אחת תרומה אדנים שנאמר בהקמת המשכן שנתנו כל אחד ואחד מחצית השקל ואלה למלאת הכסף שנאמר וכסף פקודי העדה מאת ככר ומהם נעשו האדנים שנאמר ויהי מאת ככר הכסף ועוד. הכסף לנקח מהם קרנות לצור של כל שנה ושנה והרוחו בהם עניים ועשירים ועל אותה תרומה נאמר לכפר על נפשותיכם שהקרבנות לכפרה הם באים. והשלישית היא תרומת המשכן כמו שנאמר כל מריב תרומת כסף ונחשת ולא היתה יד כלם שוה בה אלא אים אים מה שנדבו לבו: (מזרנות אותו על עבודת אהל מועד. למות שנלטוו למוטה בתחלת נדבת המשכן אחר מעשה העגל מפני שנכנס בהם מגפה כמו שנאמר ויגף ה׳ את העם מצל לאלן המרכבה על בעליה שנפל בה דבר ומשפחת אמר לו לרושה בנקשה מתן את

(יב) כי תשא. לשון קבלה א כתרגומו כשתתפוץ לקבל מכוס מנינם לדעת כמה הם אל תתנם לגלגולת ב אלא יתנו כל אחד מחצית השקל ותמנה את השקלים ותדע מניינם: ולא יהיה בהם נגף. שתמנין שולט בו עין הרע והדבר בא עליהם כמו שמצינו בימי דוד: (יג) זה יתנו. כדאה לו כמין מטבע של אש ; ומשקלה מחצית השקל ואמר לו כזה יתנו: העובר על הפקודים. לכך המונין מעברין את המנין זה אחר זה וכן כל אשר יעבור מתח הסבט וכן מעטרה הלוה על ידי מוזה: מחצית השקל בשקל הקדש. משקל השקל שקלמי לך לשקול בו שקלי הקדש כגון שקליס האמורין בפרשת ערכין ושדה אחוזה: עשרים גרה השקל. עכשיו. פירש לך כמה הוא: גרה. לשון מעה וכן בשמואל ראה להשתחות לו ; לגטירת כסף וכסף לאמס: עשרים גרה השקל. שהשקל הכלש ד׳ זוזים והאו מתחלתו ממש מעות אלא בלו והוסיפו עליו שתות ה והעלוהו לשם מעה כסף ומחצית השקל הזה שאמרתי לך יתנו תרומה לה׳: (יד) מבן עשרים שנה ומעלה. למדך כאן בלשון פחות מבן עשרים יוצא לנגף ומנה בכלל פאנשים: (טו) לכפר על נפשותיכם. אלא תנאפו ! על ידי מנין. ד״א לכפר על נפשותיכם לפי שרמז להם כאן ג׳ תרומות שבחצי כאן תרומה ה׳ ג׳ פעמים אחת תרומה אדנים שנאמר בהקמת המשכן שנתנו כל אחד ואחד מחצית השקל ואלה למלאת הכסף שנאמר וכסף פקודי העדה מאת ככר ומהם נעשו האדנים שנאמר ויהי מאת ככר הכסף ועוד. הכסף לנקח מהם קרנות לצור של כל שנה ושנה והרוחו בהם עניים ועשירים ועל אותה תרומה נאמר לכפר על נפשותיכם שהקרבנות לכפרה הם באים. והשלישית היא תרומת המשכן כמו שנאמר כל מריב תרומת כסף ונחשת ולא היתה יד כלם שוה בה אלא אים אים מה שנדבו לבו: (מזרנות אותו על עבודת אהל מועד. למות שנלטוו למוטה בתחלת נדבת המשכן אחר מעשה העגל מפני שנכנס בהם מגפה כמו שנאמר ויגף ה׳ את העם מצל לאלן המרכבה על בעליה שנפל בה דבר ומשפחת אמר לו לרושה בנקשה מתן את

(ב) כי תשא. לשון קבלה. כתרגומו כשתתפוץ לקבל מכוס מנינם לדעת כמה הם אל תתנם לגלגולת. אלא יתנו כל אחד מחצית השקל ותמנה את השקלים ותדע מניינם: ולא יהיה בהם נגף. שתמנין שולט בו עין הרע והדבר בא עליהם כמו שמצינו בימי דוד: (יג) זה יתנו. כדאה לו כמין מטבע של אש ; ומשקלה מחצית השקל ואמר לו כזה יתנו: העובר על הפקודים. לכך המונין מעברין את המנין זה אחר זה וכן כל אשר יעבור מתח הסבט וכן מעטרה הלוה על ידי מוזה: מחצית השקל בשקל הקדש. משקל השקל שקלמי לך לשקול בו שקלי הקדש כגון שקליס האמורין בפרשת ערכין ושדה אחוזה: עשרים גרה השקל. עכשיו. פירש לך כמה הוא: גרה. לשון מעה וכן בשמואל ראה להשתחות לו ; לגטירת כסף וכסף לאמס: עשרים גרה השקל. שהשקל הכלש ד׳ זוזים והאו מתחלתו ממש מעות אלא בלו והוסיפו עליו שתות ה והעלוהו לשם מעה כסף ומחצית השקל הזה שאמרתי לך יתנו תרומה לה׳: (יד) מבן עשרים שנה ומעלה. למדך כאן בלשון פחות מבן עשרים יוצא לנגף ומנה בכלל פאנשים: (טו) לכפר על נפשותיכם. אלא תנאפו ! על ידי מנין. ד״א לכפר על נפשותיכם לפי שרמז להם כאן ג׳ תרומות שבחצי כאן תרומה ה׳ ג׳ פעמים אחת תרומה אדנים שנאמר בהקמת המשכן שנתנו כל אחד ואחד מחצית השקל ואלה למלאת הכסף שנאמר וכסף פקודי העדה מאת ככר ומהם נעשו האדנים שנאמר ויהי מאת ככר הכסף ועוד. הכסף לנקח מהם קרנות לצור של כל שנה ושנה והרוחו בהם עניים ועשירים ועל אותה תרומה נאמר לכפר על נפשותיכם שהקרבנות לכפרה הם באים. והשלישית היא תרומת המשכן כמו שנאמר כל מריב תרומת כסף ונחשת ולא היתה יד כלם שוה בה אלא אים אים מה שנדבו לבו: (מזרנות אותו על עבודת אהל מועד. למות שנלטוו למוטה בתחלת נדבת המשכן אחר מעשה העגל מפני שנכנס בהם מגפה כמו שנאמר ויגף ה׳ את העם מצל לאלן המרכבה על בעליה שנפל בה דבר ומשפחת אמר לו לרושה בנקשה מתן את

(ג) זה יתנו. כדאה לו כמין מטבע של אש ; ומשקלה מחצית השקל ואמר לו כזה יתנו: העובר על הפקודים. לכך המונין מעברין את המנין זה אחר זה וכן כל אשר יעבור מתח הסבט וכן מעטרה הלוה על ידי מוזה: מחצית השקל בשקל הקדש. משקל השקל שקלמי לך לשקול בו שקלי הקדש כגון שקליס האמורין בפרשת ערכין ושדה אחוזה: עשרים גרה השקל. עכשיו. פירש לך כמה הוא: גרה. לשון מעה וכן בשמואל ראה להשתחות לו ; לגטירת כסף וכסף לאמס: עשרים גרה השקל. שהשקל הכלש ד׳ זוזים והאו מתחלתו ממש מעות אלא בלו והוסיפו עליו שתות ה והעלוהו לשם מעה כסף ומחצית השקל הזה שאמרתי לך יתנו תרומה לה׳: (יד) מבן עשרים שנה ומעלה. למדך כאן בלשון פחות מבן עשרים יוצא לנגף ומנה בכלל פאנשים: (טו) לכפר על נפשותיכם. אלא תנאפו ! על ידי מנין. ד״א לכפר על נפשותיכם לפי שרמז להם כאן ג׳ תרומות שבחצי כאן תרומה ה׳ ג׳ פעמים אחת תרומה אדנים שנאמר בהקמת המשכן שנתנו כל אחד ואחד מחצית השקל ואלה למלאת הכסף שנאמר וכסף פקודי העדה מאת ככר ומהם נעשו האדנים שנאמר ויהי מאת ככר הכסף ועוד. הכסף לנקח מהם קרנות לצור של כל שנה ושנה והרוחו בהם עניים ועשירים ועל אותה תרומה נאמר לכפר על נפשותיכם שהקרבנות לכפרה הם באים. והשלישית היא תרומת המשכן כמו שנאמר כל מריב תרומת כסף ונחשת ולא היתה יד כלם שוה בה אלא אים אים מה שנדבו לבו: (מזרנות אותו על עבודת אהל מועד. למות שנלטוו למוטה בתחלת נדבת המשכן אחר מעשה העגל מפני שנכנס בהם מגפה כמו שנאמר ויגף ה׳ את העם מצל לאלן המרכבה על בעליה שנפל בה דבר ומשפחת אמר לו לרושה בנקשה מתן את

(ד) מבן עשרים שנה ומעלה. למדך כאן בלשון פחות מבן עשרים יוצא לנגף ומנה בכלל פאנשים: (טו) לכפר על נפשותיכם. אלא תנאפו ! על ידי מנין. ד״א לכפר על נפשותיכם לפי שרמז להם כאן ג׳ תרומות שבחצי כאן תרומה ה׳ ג׳ פעמים אחת תרומה אדנים שנאמר בהקמת המשכן שנתנו כל אחד ואחד מחצית השקל ואלה למלאת הכסף שנאמר וכסף פקודי העדה מאת ככר ומהם נעשו האדנים שנאמר ויהי מאת ככר הכסף ועוד. הכסף לנקח מהם קרנות לצור של כל שנה ושנה והרוחו בהם עניים ועשירים ועל אותה תרומה נאמר לכפר על נפשותיכם שהקרבנות לכפרה הם באים. והשלישית היא תרומת המשכן כמו שנאמר כל מריב תרומת כסף ונחשת ולא היתה יד כלם שוה בה אלא אים אים מה שנדבו לבו: (מזרנות אותו על עבודת אהל מועד. למות שנלטוו למוטה בתחלת נדבת המשכן אחר מעשה העגל מפני שנכנס בהם מגפה כמו שנאמר ויגף ה׳ את העם מצל לאלן המרכבה על בעליה שנפל בה דבר ומשפחת אמר לו לרושה בנקשה מתן את

ציקר שפתי חכמים

א מלמון לא תשא שאת אלא מלמון מתחא כמו רבא מרבוי. ב אלא תמרם שיהא אחר המנין לא תלי שקליהם שרים ומי אחר המנין אלא המלוט מכן מין הרים אלגנ ויהי הכסף לאדנים: ג דאיך דכתיב זה יתנו לה׳ אלא לכן מעה: ד המשכנים גרה היה קרוים מוקפים אחרים היה ביר מעות ו לא לכפרה על הנפשים אחרים מין כסף מאלן אל ה׳ אלא שנה אלא עד ריש חמר מעלה ריה כאנה ריה אלא לכן: ה אלא לאלן אמר: ח אקלל אחר יאלים לרחון מן הקן. ערים מי אשר על הכיור: ט כי לא לרחות מיטי ידיהם ורגליהם מה אחר: י ומלא לבנות אלי אל אהל מועד:

בְּיוֹם הַכֹּתִי כָל־בְּכוֹר בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם
הִקְדַּשְׁתִּי לִי כָל־בְּכוֹר בְּיִשְׂרָאֵל מֵאָדָם
עַד־בְּהֵמָה לִי יִהְיוּ אֲנִי יְהוָה: פ חמישי
יד וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה בְּמִדְבַּר סִינַי
לֵאמֹר: טו פְּקֹד אֶת־בְּנֵי לֵוִי לְבֵית
אֲבֹתָם לְמִשְׁפְּחֹתָם כָּל־זָכָר מִבֶּן־חֹדֶשׁ
וָמַעְלָה תִּפְקְדֵם: טז וַיִּפְקֹד אֹתָם מֹשֶׁה
עַל־פִּי יְהוָה כַּאֲשֶׁר צֻוָּה: יז וַיִּהְיוּ
אֵלֶּה בְנֵי־לֵוִי בְּשֵׁמֹתָם גֵּרְשׁוֹן וּקְהָת
וּמְרָרִי: יח וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי־גֵרְשׁוֹן
לְמִשְׁפְּחֹתָם לִבְנִי וְשִׁמְעִי: יט וּבְנֵי
קְהָת לְמִשְׁפְּחֹתָם עַמְרָם וְיִצְהָר חֶבְרוֹן
וְעֻזִּיאֵל: כ וּבְנֵי מְרָרִי לְמִשְׁפְּחֹתָם
מַחְלִי וּמוּשִׁי אֵלֶּה הֵם מִשְׁפְּחֹת הַלֵּוִי לְבֵית אֲבֹתָם:

בְּיוֹמָא דְּקָטֶלִית כָּל בֻּכְרָא
בְּאַרְעָא דְּמִצְרַיִם אַקְדֵּשִׁית
קֳדָמַי כָּל בֻּכְרָא בְּיִשְׂרָאֵל
מֵאֱנָשָׁא עַד בְּעִירָא דִּילִי
יְהוֹן אֲנָא יְיָ: יד וּמַלֵּל יְיָ עִם
מֹשֶׁה בְּמַדְבְּרָא דְּסִינַי
לְמֵימָר: טו מְנִי יָת בְּנֵי לֵוִי
לְבֵית אֲבָהָתְהוֹן לְזַרְעֵיַתְהוֹן
כָּל דְּכוּרָא מִבַּר יַרְחָא
וּלְעֵלָא תִּמְנִינוּן: טז וּמְנָא
יָתְהוֹן מֹשֶׁה עַל מֵימְרָא דַיְיָ
כְּמָא דִי אִתְפַּקַּד: יז וַהֲווֹ
אִלֵּין בְּנֵי לֵוִי בִּשְׁמָהָתְהוֹן
גֵּרְשׁוֹן וְקָהָת וּמְרָרִי:
יח וְאִלֵּין שְׁמָהָת בְּנֵי גֵרְשׁוֹן
לְזַרְעֵיַתְהוֹן לִבְנִי וְשִׁמְעִי:
יט וּבְנֵי קְהָת לְזַרְעֵיַתְהוֹן
עַמְרָם וְיִצְהָר חֶבְרוֹן וְעַזִּיאֵל:
כ וּבְנֵי מְרָרִי לְזַרְעֵיַתְהוֹן
מַחְלִי וּמוּשִׁי אִלֵּין אִנּוּן
זַרְעַיָת לֵוָאֵי לְבֵית אֲבָהָתְהוֹן:

תו"א לי יהיו. נכירות ה. (טו) כל זכר מבן חודש ומעלה תפקדם. נמנום מנו. עכון יח:

שפתי חכמים החדש

ו ואם תאמר. והרי לעיל כתוב ״מבן חדש ומעלה״ משיצא כבולל נפלים הוא נכנה. ויש לומר, שכאן כדבר מודאי שלא מיתה נפל ובלו לה חדשים, לכך נמנתה מסומלה קדם שלשים יום (מפורש), דחזקא שם נמנה. כן הבטן לפי שודאי לא היה נפל, שהרי כשנגהבה החזרה בימי משה, כבר יצאה מספק נפל לשיכך נוה את יוכבר מיד. ואף על פי שמנו כאן על פי דוה הקדש לא היה רוצה למנות אותם מודאי כלו חדשיהם כשהם לא פלוג (מפורש מראש). ז וקשה, וכי בשביל הטורח שלא רצה לימנם לאהל שלהם נתנו על פי ה'. נראה כפירושו, כי גנאי לתלמיד חכם שיכנס לאהל אחד שיש בשבים, ולפיכך אבד היאך אני נכנס לאהליהם וגו' (מראש)

רש"י

(טו) **מבן חודש ומעלה.** מסיגה מכלל נפלים הוא ממנה ליקרא ״שומר משמרת הקדש״. אמר רבי יהודה ברבי שלום, למיד הוא לומר הבכר להיום ממנה מן הבטן, שנאמר (לקמן מ׳ נט) אֲשֶׁר יָלַד אֹתָהּ לְלֵוִי בְּמִצְרָיִם, עם כניסתה בפתח מצרים ילדה אותה, וממנין בבכרים נפטום״, שבשאחה מוציה הבטנים לא תמצאם אלא שבעים ושמונה מספר אחת, והיא השלימה את המנין (הגהות מ״ט): (טז) **על פי ה׳.** אמר משה לפני הקדוש ברוך הוא, היאך אני נכנס לתוך אהליהם לדעת מנין יונקיהם״, אמר לו הקדוש ברוך הוא, עשה אתה שלך ואני אעשה שלי, הלך משה ועמד על פתח האהל, והשכינה מקדמת לפניו, ובת קול יוצאת מן האהל ואומרת כך וכך מיונקות יש באהל זה, לכך נאמר **על פי ה׳** (הגהות מ״ט):

אבן עזרא

ביום הכותי. טעמו זמן, וכן רבים: **לי יהיו.** טעמו לי הם ולי יהיו, כי כל בכור מאדם יפדה, וכן כל בכור הבהמה הטמאה: (טו) **מבן חודש ומעלה.** עד שוב המחברת, או על קרוב מהמקום הראשון זה אל זה, והמשכיל יבין: (יז) **גרשון.** כי הוא

רשב"ם

(טו) **כל זכר מבן חודש ומעלה תפקדם.** לפי שהיו נלוים לפטור את הבכורות שהיין פדיין מבן חודש ומעלה, לכן גם מניינם מבן חודש:

(8)

מרלה. ולדברי הר"ב שכתב ימן תרומת ה' משמע דקרא מגיין דכתיב ביה הבי דרים ליה לתרומת הקרבנות דאלת"ה הוה ליה למימר יתנו כדכתיב בקרא קמא. אלא דס"ל דקמא מיירי באדנים ומגיין בקרבנות והיינו טעמא דכ' במשנה לעיל דאינו שוקל עד בן עשרים שכ"כ בהך קרא מבן עשרים שנה ומעלה. אבל לא ידעתי מי הכריחו לכך דמתניתין דתנן קטנים מסתברא °דעד בן י"ג שנה הוא בכל קטנים דעלמא. וכ"פ הרמב"ם בפירושו ובחבורו. והרמב"ן בפירוש החומש. וכן בהגיה בירושלמי ולפי זה קרא מגיין בתרומת אדנים וקרא קמא אדלא כתיב ביה הכי מבן עשרים ומעלה דאדנים. משום דתרומת אדנים קדמה בזמן לתרומת הקרבנות. אבל לא ידעתי האיך יפרש הירושלמי. ומ"ש הרמב"ם לפיכך אם רצו לתת שקלים מותר כמו שהעיד עליו בן בוכרי. יש לתמוה דכיון דלר"י בן זכאי מיירי מאי האי דקאמר לפיכך אם רצו כו' בן בוכרי. ונחבורו כתב דמיירי אלא שאין ממשכנין כמתניתין דלעיל: **ה אבל נדרים ונדבות מקבלים מידם.** כן הוא בס"א וזוהי גירסת הר"ב. אבל גירסת הרמב"ם נראה דלא גרס אבל ולפיכך כתב דמכותים מקבלין חטאות ואשמות. וה"ג וחטאות ואשמות נדרים ונדבות מקבלין מידן. [וכ' הרמב"ם וז"ל ולפיכך מקבלין מהן חטאות ואשמות. לפי שהיא כיון שנתכוין בכפרה אולי ישוב אבל המתניתין דהכא כסתם [פרק ה' דמנחות משנה ג' וה' וריש פרק ו'] דתנן בהו מנחת גויים והרמב"ם שפסק דאין מקבלין אלא עולה בלבד כר"ע דפליג. וטעמייה דלא פסק כסתם כתב בכסף משנה בפ"ג מהלכות מעשה הקרבנות משום דרב הונא לא סבר כוותיה. ע"כ. דאמר התם ריש פרק ז' דמנחות [עג:] שלמי גוי עולות ויליף לה מקרא דיליף ליה רבי עקיבא: **כל שאין נידר ונידב.** פי' למזבח אע"ג שנידר ונידב לבדק הבית אין מקבלין מידן. וכן

שינויי נוסחאות

(וקיני) יולדות נכ"מ ליתא. **וחטאות** נד"נ ופחטו ונכי"ק ונכי"ל ונמשני"ר חטאות ועי' בדבור הממון. (**אבל נדרים ונדבות מקבלין מידן**) **זה הכלל** נכי"ק ונכי"מ ונמשני"ר ליתא וכן ליתא נמשנ"ב דפו"י וכן ליתא נכי"ל (ומס חטאות ואשמות אין מקבלין מידן זה הכלל, וכתב הרב בעל ד"ם ז"ל "ולשון שפיט הגון ומיומר הוא" משום דנרים הבנא כתוב ואין מקבלין מידן. ועי' לעיל ד"ה ואין מקבלין דל"ה טמתת כי"ק ומס הוא נכון דנרים הבנא ליתא למלות ואין מקבלין מידן); נמס"ד פחטו חטו"א מקבלין מידן זה הכלל ופי' תוי"ט; בד"ל חטו"א, מקבלין מידן נדרים ונדבות זה הכלל; נמשנ"ב ד"ו רפ"ז וקיני יולדות אבל נדרים ונדבות וחטאות ואשמות מקבלין מהן. **כל שנידר ונידב מקבלין מידן** נכי"ל ונמשנ"ר שהוא נידר וכ"ה בד"נ (ומס נדר. נדב וכן נסמוך); נכי"מ מקבלין מהן; נכי"ק בטעות כל שהוא נידר ונידב אין מקבלין מידן וכ"ה מפרש מ'. **כל שאין נידר ונידב** בד"נ ונכי"ל ונמשנ"ר כל שאינו לא נידר ולא נידב ועי' בדבור הקודם. **וכן (הוא) מפורש.** נמשנ"ר ליתא; נמשנ"ב דפו"י ליתא לתל' וכ"ה ומס שמפורש.

חידושי מהרי"ח

ד תי"ם ד"ה **כל כהן כו'. וכן בהדיא בירושלמי וכו'.** הנה אעתיק לפניך לשון הירושלמי שקלים דף ג' ז"ל אין ממשכנין את הקטנים א"ל הא לתבע אין תובעין וכו' א"כ כאן כשהביא ב' שערות אבל לא הביא ב' שערות לא כהדא אין ממשכנין עד שיביא ב' שערות ע"כ ולכאורה הולך על דרך הרמב"ם אבל הראה איך הוא מגומגם מאור והיה צריך להגיה שגם תראה שגם בדף הנ"ל הלכה ז' ד"ל אע"פ שאמרו כו' הא לתבוע אין הובעין הבא אם אמר תובעין והבא את אמר אין הובעין כאן כשהביא ב' שערות כאן כשלא הביא ב' שערות עכ"ל. פי' זה קאי אמשנה ה' אע"פ שאמרו אין ממשכנין כו' אם שקלו מקבלין מידם משמע דוקא אם שקלו אבל אין הובעין אותם ואלו במשנה ג' משמע אין ממשכנין אבל תובעים ומשני כאן כשהביא ב' שערות אז תובעין כו' ע"כ לפי זה דברי הירושלמי סותרים זה את זה וגם קשה על הרמב"ם שכתב אפי' ממשכנים רק מי יודע איך יש הגירסא לפני הרמב"ם כאן ולעיל אבל בדפוס שלפנינו דפוס אמשטרדם נדפס על הירושלמי דלעיל בצידו אבל לא הביא ב' שערות לא בדא ולמשכן אין ממשכנין אע"פ שהביא כו' עכ"ל א"כ פי אבל לא הביא ב' שערות לא בדא פי' אפי' אין תובעין וכו' א"כ לא יש סתירה בירושלמי בלל וא"כ לפי זה דברי הרב רע"ב נכונים מאוד שכן מפורש בירושלמי לפי גי' הנ"ל ומה שיש לדקדק על הירושלמי הלכה ז' לבה דייק בסיפא ואם נתנו מקבלים מידם משמע דאין תובעין דוק מרשא אע"פ שאמרו אין ממשכנין בשבת אבל תובעין נראה דוה איידי דבמשנה ג' קתני אין ממשכנין וכו' קתני הכא ג"כ אבל בסיפא דייק שפיר כנ"ל ועל פי זה גם מה שהקשה הרב תי"ט על הר"ב במשנה ג' ד"ה שבת אינו פוסק יש לתרץ לפי דעת הר"ב רק שקדרה הידועה לפרש דוק בעצמך אם תבין:

תוס' רעק"א

ד [אות בן בתור"ש ד"ה **כל כהן שאינו. דעד בן י"ג שנה הוא.** ולפי"ז צ"ל הא דקתני במתני' שאחר זה דאם שקלו מקבלים מידם אף דמדאורייתא אין ממש במתנת קטן דאינו קרבן צבור קרב משל יחיד מ"מ כיון דחז"ל תקנו דמתנות קטן בפעוטות מהני הוי מכון גמור אפילו לענין דאורייתא ובדעה הסוברים דבקידוש אשה בהוב בע"פ ע"י קנין מעמד שלשתן מקודשת גמורה מדאורייתא. קצות החשן סי' רל"ה:

פי' ריבב"ן

זכן וזכות נכנסים אלא רשא נכנסים ופיפא נכותים. הא דתני אין מקבלין אכותים קאי אלענרין לאשמעינן משום דכותים עותדין בין ישראל ומקריתין מקלת מן המלוה אף על פי כן אין מקבלין הם ואע"ג דרבנן גזר שיהיו מזכין לכל דבריהם כדי שיהיו ישראל פרוסין מהן ואין מקבלין מהן אלא דבר הידוע והנידב דכתיב אלא הוא מלאה אהנכנסים נדרים ונדבות משראל:

באר הגולה מחלת הלו ולין נוהגין כן: ב ראין בשנים בעזות פורים לצדקה אחרת. הגה וזוקא הנגחים (מרדכי פ״ק דבגלה ב בכריתא במליעה בתרא)

כף החיים

מזה כלום ומשמע דלא ס״ל ומ״מ סמנסג כדברי מור״ם ז״ל בסגס כדי לעשות זכר למחס״ם שסיו נוחגין ישראל בחדר לעבודת ביסמ״ק ומבואר ספדר בחמי שקלים יעי״ש:

ד) **ועל** כן מי שידו משגת יש לעשות זכר למחליח ספקל בשלימות דסיינו שיתן מעבע שמליי בחותו מקום שבמו מחליח ויש בו כסף מזוקק שיעור מחליח ספקל או יותר וכמ״ם סרמב״ם פ״ח מס׳ שקלים בענין שקלים שנוסגין בזמן סבית ושיטורו ג׳ דרחס״ם כסף כמ״ש בס״ע וו״ד סי׳ ס״ל בענין פדיון בכור יטוים וחס לא נמלח כזס במקומו חז יהן מעבע כסף ביוכל לקנות בו מחס״ם דסיינו ג׳ דרחס״ם כסף דלא עדיף זכר בזס״ז מפדיון סבן דחו׳ דיוכל להח כסף חו בוס כסף כמ״ם בס״ע בס חלא דעכ״פ יב ליהן כסף חס חפסר זכר למחס״ם שסיס כסף וחס חין ידו משגת לזס חז יהן מעבע שסמו חלי סנסוג בחותו מקום כפי יכולתו יסיס מס שיסיס כיון שחינו חלא לזכר בעלמח:

כא) **וקודם** שיפרים מחס״ם יחמר ניסח זס. רבב״ע גלוי וידוע לפניך שבזמן שסיס בסמ״ק קיים סיו יכולין לקיים מליס זו של מחס״ם ולכן יס״ר מלפניך ס׳ חי״ל ביסח זס שיח שפחוחיכו שקורין פ׳ מחס״ם וניתנין כסף זכר למחס״ם לצדקה ועלס לפניך כילו קיימנו מליח מחס״ם בבטול כיח וכל מליח סכלולות בס בחקום עליון. ויכי ניעס וכו׳ וחח״כ יקרח פ׳ כי חשח עד לכפר על נפשותיכם. וחח״כ יחמר לעם יחיד קבב״ו וכו׳ כדיני בח לקיים מליח זכר למחס״ם וכדיני ניתן חלי מעבע ז׳ לצדקה להקן לח בורכ מליח זו וכל מליח סכלולות בס בחקום עליון. ויכי ניעס וכו׳ וחח״כ ילמוד פ״ג ופ״ד מכניות דמס׳ שקלים. וחח״כ יחן חותו ליד כגבחי של ח״ח חו של עניים חו יהן כיח בידו לחיזס ח״ח טני בלעטס חו לעני בן עיבים יר״ם:

כב) **ומנהג** חזמיר יע״ח בכל שנס וכנס בשבח שקלים מכריזין בבחי כנסיות כי כל יחידי סגולס זס יחנו מחס״ם ובחחד בחדר יולחין ב׳ ח״ח עס שחם כרב בכולל שבעיר ונובים מכל סיחידים סמחס״ם ומבילים כל מס בנובים ליד הרב בכולל שבעיר ועוסס פדיון מחוחן מעות נדבס בעד ובעס כל יחידי בעיר וחח״כ מחלק על ידו לכל סח״ח בגלרכים שבעיר וקלח לעניים נעוים בעלי כבוד ור״ם ר״ח חו׳ ב׳ ויש מקיומות במניחים פקידים לגבות מחב״ם מכל בני בעיר ולח״כ מחסיפים חותם יחד ובולחים חותם לחכמי ח״י יבוח זכר למחס״ם בזמן סבית שסיו גובין חותן מחו״ל ושילחין לירושלי״ לעבודת בסמ״ק. ובח״ו עלמס יש נוחגין לתח חותם לגבחי לסולחות בסב״ג זכר למקדש ויש נוחגין חותם לח״ח בגלרכים בלעטס:

כג) **שם** בסגס. ומחחר שבלבס פעמים בחוב חרומס וכו׳ חין לזס טעם דשחי חרומות ח׳ חרומת חדנים וח׳ חרומת סמבכן וזו לח סיחס מחס״ם חלא חים מס בגדבו לבו כמ״ם רש״י ריב פ׳ כי חשח ושחים חלו לח נכנו חפי׳ בזמן סבית כ״ח בסגס שבעבס סמבכן במדבר וכיון שכן מס צורך לעשות לבס זכר ומנסג זס לח נחפשט בכ״מ שלח נכנו להח כ״ח חלי מעבע ספחות שבמעבעות וחף זו חין יד בכל בוס יש מרבס ויש ממעיע כיון שחינו חלא זכר בעלמח. מע״ו. וכ״כ בס׳ מעשס רב לסגר״ח חות רלינ דח״ל ליתן כ״ח מעבע חחד בנקרח מחליח כמו חלי זכב פולים וח״ל ג׳ חלחין:

כד) **שם** בסגס. יש ליתן בלבס. וכחב מסר״י בדין חף מעובדות נוהגין ג׳ מחליח וסימניך זס יהנו כל בעובר עכ״ל. דיש מוס מ׳ יל״ס. מ״ר ס״ו תרפ״ו חות ד׳:

כה) **שם** בסגס. ויש ליתני בלול פורים קודם שמחפללים מנחס. וסיינו ביוס סחענית במ״ם בדמ״ ובכ״ כסידור סרב״ם ז״ל סמנסג ביוס סחענית קודם מנחס לחח כל יחיד מחליח שבקל ליד נפשו ושוין בס. וסיינו כדי ביסח לדקס עס סחענית לכפר ומשמע דלפ״י חס סחענית דחוי כנין בחל פורים במו״ם ומחענין יום ס׳ ג״כ יש ליתני ביוס סחענית קודם מנחס כדי לנדפו לחענית ולכפר:

כו) **שם** בסגס. ויש ליחנו בלול פורים וכו׳ ובמדינחיכו נוחגין בשחרית קודם קריחח סמגילס. מ״ח סק״ב. ושבסיו נוסגין ליתן מחליח שבקל קודם מנחס ובשחרית מעות מגילס. מ״ח חו׳ ב׳ מ״ב חו׳ ד׳:

כז) **שם** בסגס. וחין חייב ליתנו רק שסות מכן עשרים וכו׳ זכו לדעת סרע״ב (במס׳ שקלים פ״ח) חבל סחוו״ע שם כחב בספו׳ מולקים וס״ל דבן י״ג חייב ונשים פטורות ועו״ש. ובכנת״ג כתב דנשים וילדים חייבים ולא ידעתי מנ״ל כלו. מ״ח סק״ע. ומרחס מבוח דכתיב בשקלים לכפר על נפשותיכם ושל כן נוחנים גם בעד סנשים וילדים כדי לכפר על סנפש. ועיין במס׳ שקלים שם שכתב חטפ״ו שחמרו חין ממשכנין נשים ועבדים וקטנים חס שקלו מקבלים מידס וכיש בזס״ז שסולכין לצדקה:

כח) **ואיתא** במשנס שם כל קטן שכחחיל חביו לשקול על ידו טוב חיינו פוסק. מ״ח שם. וכחב סרמב״ם דוקח חביו חייב חבל חס מת חביו שקטן פטור דחין סחב יכול לחייב חת בנו שקטן. ומ״ם כרע״ב שם שגם שקטן חחר מות חביו חייב כתב שתיו״ע לפרש דבריו דמיירי שסניח סחב נשים לקטן וחס כן חל שהוב על נכסי סחב יעויין שם. מחס״ם:

כט) **סעי׳** ב. חין מכנים מעות פורים וכו׳ סיינו מעות שנגבו חוהן כנגבחי לחלקס לעניים לסעודת פורים חין יכול לבטוחן לומר דיים בפחות וסמוחר יפול לכים של צדקה חבל לוקחים ענלים לרוב בכל המעות וסמוחר שלח ובפיקו לחכול בפורים ימכר ויפול לבים של צדקה. ב״י מגמ׳ ופירש״י. מ״ב חו׳ ו׳:

ל) **כתוב** בסג״ח פ״ק דמגילס מעות שחשב בלבו להלקס ביוס פורים חינו רשחי לשניתם חלא חותם מעות עלחם חייב לחלק ע״כ. ובראס שבטעם מבוח דס״ל דלדקס מחויב בס במחשבס כמו שסוברים קלח פו׳ כמ״ם בעיר

אורח

נחרח) אבל העני יכול ידו ליטול נותנים לו

כגה מלוס אלהרבוה בסעיה

ווי״ד סי׳ רנ״ח.

לא) **שם.** חין מסני לעניים חו

בעיר חבל חס נכנו ליה חפי׳ כגבחי יכול ליתנו בנימין סימן נ״ד. שבבב לח נפקי בזס ידי מחנו לעניים. מ״ח סק״ג. וו שבירוח בחזן סו״ל פירש חו׳ ז׳

לב) **שם** סגס. ודוק משמע בל מלבון רמ״ח כחן חבל לעבות וח״כ דיוס כבחנ

לג) **ומצאתי** במו ליה למיחס דעיד כן נוהגין שרי וכן עמח דבר. ב

לד) **אם** גבו סגבחין ממעות פול פורים. ס״ח

לה) **שם.** מס שילב סעודה פי ערכיו. מ״ב חו׳ מ׳ וב׳ ביכול לע

לו) **סעי׳** ג. חין מב בספר בבי

לז) **שם.** ובמקוס לבחחלב ל

לח) **שם.** חף לעבוו בלח פורב שבורגנו בבך חין לבבל חדבס חם ערינין לנסוג חפבר יש ליתן לעניי למוחר מפני שים טעם חו׳ מ״ו ואיך חפשר

טל) **סעי׳** ד. יכול ל ר״ל חלנו עיר חחרת. וכ״כ ח״ח